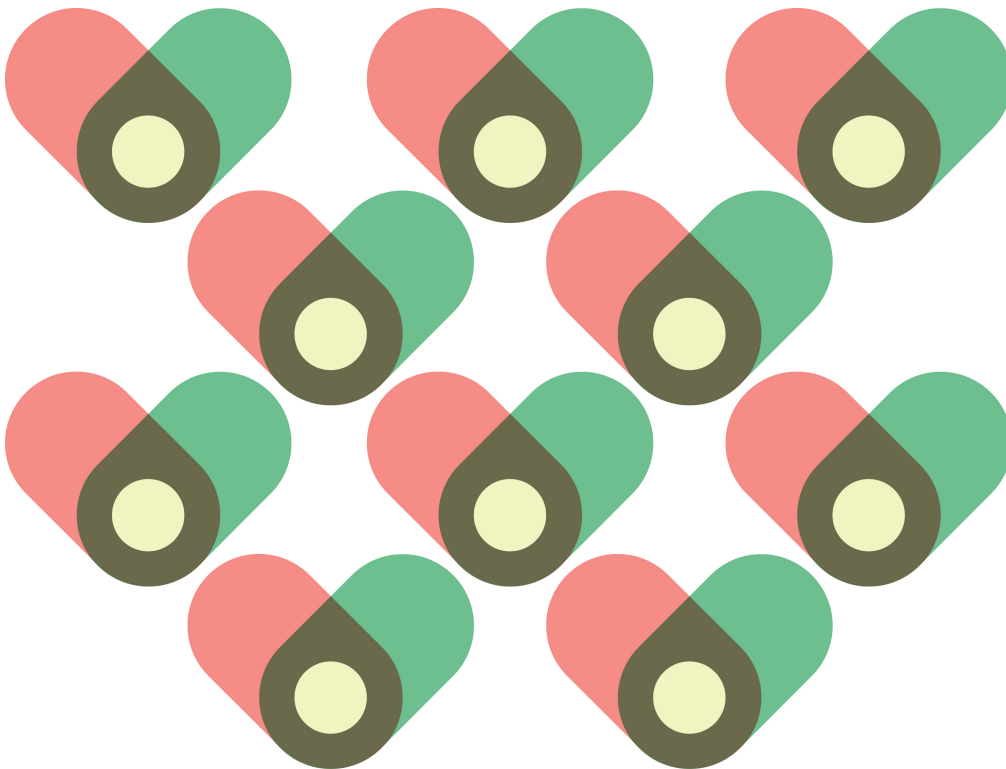

BOSTADSNÄRA STADSODLING:

EN FALLSTUDIE AV BOSTADSOMRÅDET HERRGÅRDEN I MALMÖ UTIFRÅN FASTIGHETSÄGARE, KOORDINATOR OCH BRUKARE

Urban agriculture: a case study of the residential area *Herrgården* in Malmö
based on property owners, coordinators and users

Författare: Sofia Vidner

Bostadsnära stadsodling: en fallstudie av bostadsområdet *Herrgården* i Malmö utifrån fastighetsägare, koordinator och brukare

Urban agriculture: a case study of the residential area *Herrgården* in Malmö based on property owners, coordinators and users

Författare: Sofia Vidner

Handledare: Marie Larsson, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Examinator: Tim Delshammar, SLU, Institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: G2E

Kurstitel: Examensarbete i Landskapsarkitektur inom Landskapsingenjörsprogrammet

Kurskod: EX0793

Program/utbildning: Landskapsingenjörsprogrammet

Examen: Kandidatexamen

Ämne: Landskapsarkitektur

Utgivningsort: Alnarp

Utgivningsmånad och -år: maj 2015

Omslagsbild: Sofia Vidner

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: stadsodling, urban agriculture, bostadsnära stadsodling, bostadsförvaltning, brukare, social hållbarhet, hållbar stadsutveckling

SAMMANDRAG

En fortsatt förtätning av storstäder samt en ökande befolkningsmängd skapar ett behov av hållbar stadsutveckling. Skulle vi genom att odla i fler sammanhang och på fler platser i staden, kunna bidra till hållbarhet ur ett ekologiskt, socialt och hälsofrämjande perspektiv?

Arbetets syfte är att undersöka och utvärdera ett samarbete inom stadsodling mellan fastighetsägaren MKB, koordinatorn Odlare i stan och brukarna på bostadsområdet *Herrgården*. Särskilt fokus ligger på att undersöka om den bostadsnära stadsodlingen är långsiktig och ekonomiskt hållbar, vilken roll de tre olika parterna spelar och vad som bör tas i åtanke om typen av samarbete skulle användas på ett annat bostadsområde? Målet är att undersöka om arbetet på *Herrgården* skulle kunna fungera som en slags *modell* att använda på fler platser och i så fall gynna den allmänna stadsodlingens fortsatta utveckling. Metoden för arbetet har gjorts genom en fallstudie som innefattar djupintervjuer och observationer på platsen samt en mindre litteraturstudie som resultatet kan relateras och förhållas till.

Samarbetet på *Herrgården* är en följd av tidigare samarbeten mellan förvaltaren från MKB och koordinatorn från Odlare i stan. Deras arbete bygger till stor del på ett förtroende mellan dem. Fastighetsägaren och koordinatorn har olika roller och arbetsätt som kan vara gynnande för den bostadsnära stadsodlingens utveckling på *Herrgården* och dess resultat. Olika mål och syften för ett bostadsområde kan nås *genom* en bostadsnära stadsodling. Just att odlingen är *bostadsnära* spelar roll för brukaren och även barnen i bostadsområdet drar nytta av den på flera sätt. Detta genom att de tillåts att delta i det praktiska arbetet. Odlandet bidrar till sociala möten mellan grannar, upprymdhet hos brukaren och positivitet i bostadsområdet.

Arbetet visar att typen av samarbete som utförs på *Herrgården* skulle kunna vara långsiktig och möjlig att användas på andra bostadsområden som ett exempel, men att arbetets utfall till stor del är beroende av vilka aktörerna är, samt förutsättningarna på platsen. Om initiativtagandet till odlingen inte kommer från de boende eller de blivande brukarna kan det ta längre tid att vinna deras engagemang. De förutsättningar som just det bostadsnära odlandet ger är avgörande för den dagliga användningen av skörden för brukaren samt för barnens möjlighet till deltagande i bostadsområdet.

ABSTRACT

A continued densification of cities and an increased population creates a need for sustainable urban development. Could we by growing in more contexts and in more locations in the city, contributing to sustainability from an ecological, social and health perspective?

The aim of the work is to investigate and evaluate the cooperation between the property owner MKB, coordinator Odlå i stan and users at the residential area *Herrgården*. Special focus is on examining if the urban agriculture close to home is long-term and economically sustainable, the role of the three different parties in the cooperation and what should be taken into account when the work would be used in a different neighborhood? The goal is to investigate whether the cooperation of the urban agriculture close to home in the manor could serve as a kind of model to use in other locations, and if so, favoring urban agriculture's continued development. The method of work has been carried out through a case study that includes interviews and observations on the spot and a small literature study that the results can refer to.

The cooperation in the residential manor is a result of previous collaborations between the administrator from MKB and the coordinator from Odlå i stan. Their work is largely based on trust between them. The property owner and coordinator have different roles and approaches that will be favorable for the development and performance of their work. Different goals and objectives for a residential can be accessed *through* the urban agriculture close to home. The fact that the cultivation is close plays a big roll for the user and even children in the residential area benefits from it in several ways. This, by being allowed to participate in the practical work around the cultivation. The cultivation contributes to social encounters between neighbors, elation of the user and positivity in the residential area.

The work shows that the type of cooperation carried out at the mansion could be long-term and possible to use in other neighborhoods as an example, but the work outcome largely depends on who the players are and the conditions at the site. If the initiative to cultivate is not from the residents or future users, it may take longer to gain their commitment. The conditions that the close to home cultivation provides is crucial for the daily use of the harvest of the user as well as children's participation opportunities in the residential area.

FÖRORD

Genom mina egna erfarenheter av att odla i staden har jag upplevt många positiva värden, samt fått se vad odlingen kunnat bidra till i mitt eget liv. Att bo mitt i en storstad och samtidigt få möjligheten att odla ekologisk mat har jag upplevt som väldigt tillfredställande. Samtidigt har även arbetsuppgifterna kring odlingen gett mig mycket i form av välbefinnande, fysisk aktivitet, social stimulans och främst en möjlighet att kunna visa mina barn hur framställning av mat faktiskt går till.

Jag skulle vilja se en framtid där stadsodlingen får ta plats i många fler sammanhang och platser i våra städer, samt unna fler personer att få uppleva de värden som odling kan ge och som jag själv fått erfara. Därför har jag valt att ägna mitt examensarbete åt något som jag hoppas ska kunna bidra till att gynna stadsodlingens fortsatta utveckling och framtid.

Jag vill tacka alla som ställt upp på intervjuer och som bjudit in mig med stor gästvänlighet. Det har varit väldigt fint att få träffa er alla och ta del av era berättelser. Jag vill också rikta ett särskilt tack till koordinatören från Odla i stan som tagit sig tid till mitt arbete och bidragit med alla kontakter. Samt ett särskilt tack till min handledare Marie Larsson från SLU i Alnarp för all trevlig, tydlig och värdefull feedback som hon givit.

Du skulle ha en trädgård, stor som en handflata, du skulle åtminstone ha ett litet trädgårdsland för att lära känna, vad du trampar på. Då, kära du, skulle du få se, att inte ens molnen är så omväxlande, så vackra eller så hotfulla som marken under dina fötter. Du skulle stifta bekantskap med den sura, sega, leriga, kalla, steniga och dåliga jorden, du skulle kunna värdesätta myllan, luftig som honungskaka, varm, lätt och god som bröd, och om den skulle du säga, att den är vacker, så som du nu säger det om kvinnor och moln. Du skulle känna ett underligt, sinnligt välbehag, när din käpp sjönke alnsdjupt i lätt och lucker mylla eller när du kramade sönder en jordkoka i handen för att njuta av dess luftiga och fuktiga värme.

Ur Ett år med min trädgård av Karel Čapek, Fabel 1987.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammandrag	4
Abstract	5
Förord	6
INLEDNING	10
Bakgrund	10
Syfte	12
Avgränsning	13
METOD OCH MATERIAL	14
Fallstudie	14
Litteraturstudie	15
Djupintervjuer	15
Övriga metoder	16
TEORETISK RAM	18
Stadsodling	18
<i>Vad är stadsodling?</i>	18
<i>Den faktiska produktionen</i>	18
Malmö stad om stadsodling	19
Sociala mötesplatser	19
<i>Tidigare exempel på boendemedverkan inom MKB</i>	20
Värdet av en grön stad	21
<i>Odlingens positiva hälsoeffekter på människan</i>	22
Stadsodling som pedagogiskt verktyg	22
Samarbete och organisering	23
<i>Andra exempel på organisering inom stadsodling</i>	23
BESKRIVNING AV FASTIGHETSÄGAREN, KOORDINATORN OCH HERRGÅRDEN	25
Fastighetsägaren MKB	25
Koordinatorn Odlare i stan	25
Bostadsområdet Herrgården	26

RESULTAT	27
Kommunikation och samarbete mellan de tre olika parterna	28
<i>Bakgrunden och inledningen till stadsodlingen på Herrgården</i>	29
<i>Ekonomi och avtal</i>	29
<i>Samarbetet mellan MKB och Odlå i stan</i>	30
<i>Strategi, syfte och målsättning för odlingen</i>	31
<i>Odlå i stans medarbetare</i>	32
<i>Att engagera de boende</i>	32
Sociala aspekter	33
<i>Den bostadsnära stadsodlingen</i>	34
Brukarna och de boende på Herrgården	34
<i>Barnen på Herrgården</i>	35
Förändringen och den fortsatta utvecklingen	37
DISKUSSION	40
Den bostadsnära stadsodlingen	40
<i>Ur brukarens syn</i>	40
Initiativtagandets betydelse	41
Långsiktighet genom koordinator och lokal finansiering	42
Personerna och verksamheterna bakom arbetet	42
Sociala aspekter	43
Den bostadsnära odlingens värde för barnen på Herrgården	44
Reflektioner och vidare forskning	45
SLUTSATS	47
KÄLLFÖRTECKNING	51
Skriftliga källor	51
Övriga källor	52

INLEDNING

BAKGRUND

Stadsodling har blivit mer och mer uppmärksammat i media de senaste åren, både i Sverige och i andra länder. En fortsatt förtätning av storstäder samt att befolkningmängden ökar skapar ett behov av hållbar stadsutveckling. Skulle vi genom att odla på fler platser i staden och i fler sammanhang, kunna bidra till hållbarhet ur bland annat ett ekologiskt, socialt och hälsofrämjande perspektiv?

Enligt Malmö Stads *Planstrategi* (del av *Översiktsplan*) som antogs 2014, planerar Malmö Stad att växa *inåt och uppåt*. Malmö stad menar att om en attraktiv och hållbar stadsmiljö ska skapas behövs mer grönska av olika slag och ambitionen att bygga tätt och grönt gör att grönska måste få ta plats i fler sammanhang. Malmö Stad beskriver vidare att närheten till grönska är värdeskapande och eventuella merkostnader behöver sättas i relation till samhällsekonomiska vinster på lång sikt.

Av flera skäl kan vi hoppas på en positiv riktning för stadsodlingens fortsatta utveckling. Den skulle kunna bidra till väldigt mycket även på ett "högre plan", nämligen att skapa hälsosammare och lyckligare människor i staden.

Forskning visar att människor i staden har lättare att utveckla depression än personer som bor på landsbygden (Jonsson et al. 2011). Annan forskning visar att trädgårdsarbete och odling kan vara läkande för personer som mår dåligt eller lider av utbrändhet (Palsdottir 2012). En holländsk studie baserad på medicinska journaler från totalt 345 143 patienter visar att sjukdomstillstånd var mindre förekommande för de personer som bodde inom 1 km avstånd från en park eller grönområde i staden (Maas et al. 2009).

Kanske skulle en mer integrerad och oftare förekommande stadsodling för människan i staden kunna förebygga en del av några sjukdomsdiagnoser samt kunna skapa möten ur ett socialt perspektiv?

Ämnet till mitt arbete har sin grund i mitt egna intresse för och mina egna erfarenhet av stadsodling i Malmö. Jag har odlat på en kommunal odlingslott, en privat kolonilott och idag i en liten medlemsträdgård i Slottsträdgården, en öppen trädgård som drivs i samarbete med Malmö Stad.

Genom detta har jag upptäckt flera fördelar med att odla i staden, så som ett visst oberoende då jag inte har behövt köpa lika mycket ekologisk mat, god hälsa genom utevistelse och fysisk aktivitet, möjlighet att ur ett pedagogiskt syfte visa mina barn hur odling går till, samt social stimulans och en känsla av gemenskap.

Idén till arbetets innehåll, att utvärdera stadsodlingen på *Herrgården* utifrån fastighetsägare, koordinator och brukare kom efter ett samtal med en projektledare som arbetar för MKB. Hon menade att det krävs en koordinator som håller i trådarna och engagerar de boende för att den här typen av arbete ska fungera och hålla i längden. Jag intresserades av just långsiktigheten i detta och av upplägget där en skötselentreprenad samt likvärdig ersättning istället ges till en koordinator som samordnar bostadsnära stadsodling åt och tillsammans med de boende. Och hur en viss kontinuitet möjligen kan finnas i ett sådant skötselavtal i jämförelse med exempelvis sponsrade medel från olika aktörer till stadsodlingsprojekt och i vissa fall med ett slutdatum. En ny användning av ytor i ett bostadsområde kan möjligen också skapa mervärden åt de boende genom att de kan odla den, i motsats till vad möjligen ett tidigare kanske mer traditionellt innehåll hade kunnat göra? Om denna typ av samarbete fungerar på *Herrgården* skulle detta då kunna fungera som en slags *modell* att använda på fler platser?

I min fallstudie studerar jag ett exempel på bostadsnära stadsodling på bostadsområdet *Herrgården*, Rosengård i Malmö. Här har fastighetsägaren MKB överlåtit skötsel/förvaltning över samtliga rabattytor till koordinatorn Odlä i stan. Koordinatorns uppgift är att koordinera arbetet kring odlingen och att engagera de boende att delta i en, som förvaltaren kallar det *social* odling. Samt ansvara för skötsel och bidra med sin kunskap till brukarna och vid utveckling av växtinnehållet. Övriga ytor så som bland annat asfalt och gräs ansvarar för och

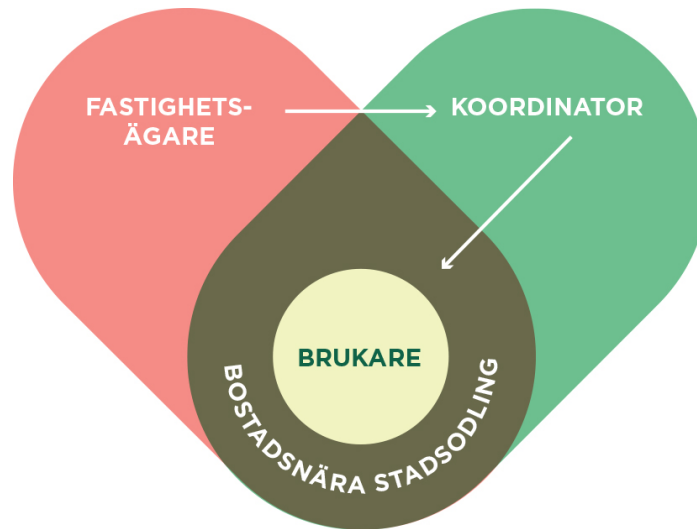
Figur 1. Odlingsbäddarna på Herrgården. Foto: Odlä i stan

förvaltar MKB själva. Odlingen finns i upphöjda bäddar som är gjorda av stål och som visas i *figur 1*. Storleken på bäddarna varierar i storlek, men totalt bildar dem cirka 250 kvm tillsammans. Innan förändringen gjordes innehöll bäddarna buskage tillsammans med högt gräs och andra perenner. Eftersom den förra planteringen av olika skäl togs bort startade MKB ett samarbete med Odlä i stan för att de

boende på något sätt skulle bli involverade i sin utemiljö utifrån odlingens syfte. Syftet

med odlingen är att få de boende att bry sig mer om sin utemiljö och att minska kraftig nedskräpning i området. Även att tillföra något som upplevs positivt och som de boende kan känna stolthet över. Odlä i stan fick uppdraget i maj 2014 av MKB och uppdraget har nu förlängts. Odlä i stans och MKB:s samarbete kring den sociala odlingen på *Herrgården* är en följd av deras tidigare samarbeten vid olika tillfällen sedan 2011.

I figur 2 visas en modell som presenterar de tre olika parterna i samarbetet på Herrgården. Fastighetsägarens mål och syfte för den bostadsnära stadsodlingen sker genom ett samarbete med en *koordinator* som ansvarar för koordinering och skötsel av odlingen, samt att engagera brukaren/de boende. *Brukaren* är i centrum av den bostadsnära stadsodlingen som samarbetet kretsar kring. Både förvaltarens och koordinators arbete överlappas inom den bostadsnära stadsodlingen med brukaren i centrum.

Figur 2. Modell som visar de tre olika parterna i samarbetet på Herrgården.

SYFTE

Arbetets syfte är att undersöka och utvärdera hur samarbetet mellan MKB, Odlar i stan och de boende har fungerat/fungerar. Jag söker svar på följande frågeställningar.

- *Kan samarbetet på Herrgården, där fastighetsägare överlåter entreprenad åt en koordinator som bedriver social odling med boende, fungera som en långsiktig och ekonomiskt hållbar modell inom stadsodling?*
- *Vilken roll spelar de olika parterna i samarbetet på Herrgården, bidrar dessa till arbetets framgång?*
- *Vad ger den bostadsnära odlingen brukaren och de andra boende på Herrgården?*

- *Har det skett en förändring utifrån de syften och mål som gjorts för den sociala odlingen?*
- *Hur har den första perioden varit och vilka är de fortsatta målen?*
- *Kan modellen appliceras eller användas på andra områden och vad bör tas i åtanke då?*

I min fallstudie utvärderar jag detta samarbete utifrån alla tre parter upplevelser genom fem djupintervjuer. Genom detta och en mindre litteraturstudie som berör relevanta ämnen, hoppas jag kunna finna svar på hur framgångsrikt samarbetet har varit och vad det har gett.

AVGRÄNSNING

Det förekommer, förutom på de ytor som arbetet fokuserar på, odling på elva lotter (ca 25-30 kvm stora) på *Herrgården*. Odlingen på de elva lotterna ingår inte i fallstudien, då den startades innan odlingen i bäddarna intill husen.

Samarbetet på *Herrgården* ingår inte i projektet *Odlas Rosengård* som omnämns i detta arbete.

METOD OCH MATERIAL

Utvärderingen av samarbetet mellan de tre olika parterna har utförts genom en fallstudie. Fallstudien innefattar en mindre litteraturstudie i förhållande till fem djupintervjuer, dessa i form av en semistrukturerad intervjuform. Fallstudien innefattar också ostrukturerade observationer genom att vara en känd och deltagande observatör, iakttagelser på platsen, foton som visar/informerar om platsens utseende i grönska.

FALLSTUDIE

Jag har valt att göra en fallstudie av samarbetet kring den bostadsnära stadsodlingen på *Herrgården* utifrån de tre olika parterna. Detta för att förtydliga vilket specifikt ämne och geografiskt område arbetet fokuserar på. Det geografiska området är *Herrgården* och ämnet är en utvärdering av samarbetet som kretsar kring odlingen.

Genom att använda olika metoder i min fallstudie ges en möjlighet att visa en reell bild av samarbetet på *Herrgården*. De olika parterna (fastighetsägaren, koordinatören och de boende) som intervjuas, kan troligen också förväntas ge olika svar och synvinklar på samma frågor, då olika intressen finns.

Enligt Patel och Davidson (2003) är ett helhetsperspektiv utgångspunkten när en fallstudie görs i ett försök om att få så täckande information som möjligt. Fallstudier kommer ofta till användning när olika processer och förändringar studeras. I en fallstudie är det vanligt att information av olika karaktär samlas för att ge en så fyllig bild av det aktuella fallet som möjligt (Patel, Davidson 2003).

Då samarbetet på *Herrgården* startade i maj 2014 är det även av intresse att i detta tidiga skede titta på hur själva *förändringen* har upplevts av de olika parterna samt klargöra vilka fortsatta mål som finns.

LITTERATURSTUDIE

Som en inledande del av mitt arbete har jag reflekterat över vad som behöver utforskas för att kunna göra en utvärdering av samarbetet kring odlingen på *Herrgården*. Detta har sedan lagt grund för mitt fortsatta arbete med att söka litteratur och fakta som berör de ämnen som är relevanta. Utifrån denna litteraturstudie har sedan en mindre *teoretisk ram* sammanställts i förhållande till det empiriska materialet. Den teoretiska ramen blir även en sorts förstudie åt *intervjuguiden* samt ett medel som det empiriska materialet kan relateras till/gentemot för att underlätta analys.

De sökord som jag fokuserat på har bland annat varit stadsodling, urban odling, hälsoträdgårdar. Och ämnesområden har varit andra typer av organisation inom stadsodling, sociala mötesplatser genom odling, hur vi påverkas av grönska i vårt närområde osv.

DJUPINTERVJUER

Förutom att söka och studera litteratur i bland annat ämnet stadsodling i arbetets början, har jag även sökt litteratur och fakta om intervjuteknik. Detta eftersom en stor del av resultatet kommer att baseras på intervjuer. Utifrån litteraturstudien, mina reflektioner om vilka ämnen som var relevanta att ta upp, samt deltagande observationer, har jag utvecklat en intervjuguide. Totalt har fem djupintervjuer gjorts. De som intervjuats har varit förvaltaren på *Herrgården*, koordinatören från Odlå i stan samt en av deras medarbetare som arbetar på *Herrgården* och två brukare som bor på bostadsområdet.

Fastighetsägaren och koordinatören spelar en stor övergripande roll i samarbetet i dagsläget och därför ville jag träffa minst två brukare. Brukarna kan troligen även ha en annan bild av odlingen i jämförelse med förvaltarens och koordinatörens syn som kan vara intressant att fånga upp. Brukarna kallas för Brukare 1 och Brukare 2 i texten när jag vill lyfta fram det enskilda svaret hos dem.

Kvale (1997) beskriver hur *inledande frågor* kan ge spontana och rika beskrivningar där intervjupersonen återger upplevelser som de viktigaste dimensionerna hos de undersökta fenomenen. Vid *strukturerande frågor* är intervjuaren ansvarig för intervjuens förlopp och bör markera när ett ämne är uttömt. Genom *direkta frågor* introducerar intervjuaren ämnen och dimensioner direkt, dessa kan tas i slutet av intervjun. Genom att ställa *sonderande frågor* söker intervjuaren efter svaren, sonderar innehållet, men utan att ange vilka dimensioner som ska uppmärksammas. Vidare beskriver Kvale att i en intervjuguide anges olika ämnen och ses som föremål för undersökningen och i vilken ordning de ska komma. Guiden kan byggas upp på olika sätt genom att i stort beskriva ämnen som ska täckas eller innehålla omsorgsfullt formulerade frågor. Guiden blir en slags översikt över de ämnen som ska tas upp i en halvstrukturerad intervjuform (Kvale 1997).

Jag har utifrån Kvale (1997) byggt min intervjuguide med noggrant formulerade frågor i lämplig ordning, frågor som upplevs som svåra/känsliga tas inte vid intervjuens början. Jag har även använt *inledande frågor, strukturerande*

frågor, direkta frågor samt sonderande frågor för att få mer fakta om ett särskilt ämne. De specifika intervjufrågorna har till viss del anpassats för vem de ställts till. Detta för att frågorna ska bli så tydliga och relevanta som möjligt. De noggrant utvalda frågorna har fungerat som ett verktyg och har ibland besvarats innan de hunnit ställas. Alltså har en så stor frihet som möjligt givits till den intervjuade för att denne ska få "tala ut", genom en halvstrukturerad intervjuform.

Varje intervjufråga kan bedömas både tematiskt och dynamiskt: tematiskt med hänsyn till dess relevans för forskningsämnet och dynamiskt med hänsyn till det mellanmännsliga förhållandet i intervjun. En bra intervjufråga bör bidra tematiskt till kunskapsproduktionen och dynamiskt till skapandet av ett bra samspel mellan intervjuare och intervjuperson.

(Kvale 1997)

En tematisering av frågorna har gjorts för att förtydliga de olika ämnen som tas upp i intervjun. Vid behov har jag styrt intervjun i rätt riktning för att täcka de ämnen/frågor som jag sökt svar på. Att formulera dessa frågor noggrant, var för mig nödvändigt eftersom jag ville jämföra svar på samma fråga men från olika parter och deras intressen. Under intervjuerna har noggranna anteckningar förts och efter varje intervju har även en kort sammanfattning skrivits ned, för att samla de största och viktigaste dragen. Fyra av intervjuerna har spelats in för att fungera som ett stöd längre fram i arbetet samt för möjligheten att välja lämpliga citat. Inga av inspelningarna har transkriberats.

I synnerhet vid intervju av brukarna och Odlå i stans medarbetare, har jag lagt stor vikt vid att försöka få dem att slappna av och känna förtroende. Jag har valt en enskild halvstrukturerad intervjuform framför gruppintervju, då jag sökt individuella svar som inte påverkas av andras upplevelser.

ÖVRIGA METODER

Patel och Davidson (2003) beskriver att strukturerade observationer oftast används i ett utforskande syfte för att så mycket information som möjligt ska kunna inhämtas som ett komplement kring ett visst område. Vid dessa observationer har inte något utprovat observationsschema gjorts utan istället ska *allting* registreras. Patel och Davidson beskriver vidare att man i stort brukar skilja mellan *deltagande* eller *icke deltagande* observatörer och om observatören är *känd* eller *okänd*. Om den deltagande observatören ska vara känd i den grupp som ska observeras kräver en försäkran om att alla i gruppen är villiga att acceptera observatörens närvaro (Patel, Davidson 2003).

Observationer har gjorts genom att jag varit en känd och deltagande observatör, detta delvis efter ett uppföljningsmöte som hållits mellan MKB och Odlå i stan. Då jag fick möjlighet att träffa förvaltaren, koordinatören och Odlå i stans medarbetare tillsammans. Detta har gett en värdefull bild av deras samspel och även information om odlingen i början av mitt arbete.

Även bilder på området och odlingsbäddarna har tagits vid de tillfällen som jag varit på MKB:s kontor på *Herrgården* och efter intervjuer som stöd för minnet. I arbetet används dock endast Odlas foton som visar odlingen i grönska.

TEORETISK RAM

STADSODLING

Vad är stadsodling?

Delshammar (2012) beskriver hur stadsodling kan definieras på olika sätt. Möjligtvis skulle den vanligaste föreställningen om stadsodling kunna vara en odlingslott som ligger på friland, men det skulle också kunna vara en privat trädgård. Ytan är varken stor eller liten men den kräver en del arbete för att ge en produktion. Även om vi kan måla upp en allmän uppfattning om vad stadsodling är, kan och har bilden sett olika ut. Vidare beskriver Delshammar att om vi utgår från stadsodling i Sverige skulle vi kunna beskriva några av typer av stadsodling i ett försök om att precisera vad det är. Typ av odling, organisation, skala, ekonomi och var odlingen är belägen är sådant som skulle kunna beskriva en stadsodling. I en kollektiv odling gör vi det i grupp. Den kollektiva odlingen kan vara organiserad på olika sätt, i olika sammanhang och platser. Gränsen mellan en enskild- och en kollektiv odling är inte helt självklar eller tydlig. Odling kan utföras enskilt men *inom* en kollektiv ram. Den kollektiva odlingen har dock större förutsättningar för att påverka det sociala livet då vi måste förhålla oss till de andra deltagarna (Delshammar 2012).

Den faktiska produktionen

Qviström (2012) diskuterar stadsodling ur ett historiskt perspektiv då insprängda åkrar, trädgårdsland och djur var vanliga inslag i städerna för cirka ett sekel sedan. Dessa ersattes senare av tilltagna trädgårdar eller kolonilotter fyllda med fruktträd, bärbuskar och annat som gav en produktion av mat. I vår moderna samhällsplanering klassar vi idag stadsodling som en fritidssyssla. Genom detta

kan rekreativa, sociala och estetiska värden uppmärksammas, men produktionen och de ekonomiska värden som följer med denna, förbises ofta (Qviström 2012).

Norrström (2014) lyfter fram hur vi genom självhushållning som försörjning kan minska överdriven konsumtion och en resursslösande livsstil, som sliter på vår miljö. Och hur en ny grön väg där ett liv baserat på en närmre kontakt med naturen och människor, framför materiell konsumtion och anonyma ekonomiska byten, är på ingång (Norrström 2014).

MALMÖ STAD OM STADSODLING

I en rapport om projektet *Odlå Rosengård* i Malmö berättar en landskapsarkitekt från Gatukontoret i Malmö stad bland annat om sin syn på den bostadsnära stadsodlingen. Han menar att stadsodlingen fungerar som ett verktyg för att få in mer *effektiv* grönska i stadens bostadsområden. Genom att skapa förutsättningar för bostadsnära stadsodling kan de boende få ett större inflytande över sin boendemiljö förklarar han. Och genom odlingen ges även andra mervärden som möjlighet till rekreation, upplevelser, mötesplatser samt en egenproduktion av mat. Vidare berättar han att odlingen också kan bidra till långsiktiga fördelar som att boende känner stolthet och genom detta också bryr sig mer om sin utemiljö. Om de boende ska vara delaktiga i hela processen vid bostadsnära odling och för att det ska fungera långsiktigt, behövs en odlingskunnig koordinator, menar han. Detta för att någon behöver leda odlingsprocessen och hålla i kontakten med odlarna.

I samma rapport berättar en representant från Miljöförvaltningen i Malmö om hur stadsodlingen i Malmö skulle kunna få en ökad stödstruktur, kontinuitet och ökad legitimitet. Detta genom en stadsodlingspolicy som berör odling främst på allmän platsmark i Malmö, men även genom förslag på stadsdelsträdgårdar där en trädgårdsmästare ansvarar. Hon anser att det krävs att någon gör en större insats och tar initiativ i denna fråga, om en långsiktig struktur för stadsodling i Malmö ska finnas för framtiden. Samt att det är viktigt att kommunen inte styr för mycket när initiativ tas underifrån (ur rapporten *Stadsodling på Rosengård*).

Genom en vetenskaplig utvärdering sammanfattades det tidigare nämnda projektet *Odlå Rosengård* i en rapport beställd av ansvariga Miljöförvaltningen i Malmö. Rapporten fokuserar på olika aktörers syn på odlingen och vilka effekter den resulterat i. De fann framförallt att odlingsinsatserna givit positiva sociala effekter för både odlare och andra boende i området. De fann också att övergången från projektverksamhet till en långsiktig verksamhet kunde bli problematisk eftersom det saknades lokal finansiering (Miljöförvaltningen 2014).

SOCIALA MÖTESPLATSER

Averdal (2014) beskriver hur stadsodling kan skapa mötesplatser och få människor att engagera sig i sitt bostadsområde. Ökad hemkänsla, engagemang för sitt bostadsområde och sin stad är delar av en socialt hållbar utveckling och odlingen kan fungera som en slags katalysator för detta. På odlingsplatserna som studerades i Göteborg, verkade det sociala sammanhanget lyftas fram som viktigt

av deltagarna. Ett gemensamt intresse för odling ger något att samtala kring och blir en del av hur stadsodlingen kan främja möten mellan människor. I hennes arbete kan vi läsa om exempel där även andra människor utanför odlingen påverkades av den och hur detta kan bidra till möten.

Ett annat exempel är att stadsodlingen även påverkar förbipasserande människor, som inte heller aktivt deltar i odlingen. I och med att stadsodlingarna jag studerat ligger öppet och på allmän platsmark har vem som helst möjlighet att gå dit och studera odlingarna. I Biskopsgården får jag veta att odlingen skapat nyfikenhet hos förbipasserande, som ibland stannar till och pratar med deltagarna. Engagemanget för odlingen sprider sig utåt och gör att människor har något att samtala om. Odlingen kan fungera som en katalysator för att främja möten mellan människor.

(Averdal 2014)

Tidigare exempel på boendemedverkan inom MKB

Berglund (1995) beskriver i boken *Vi vårdar vår gård* tidiga exempel på boendemedverkan i MKB. Med start under våren 1993 började MKB, som även var initiativtagare till förslaget, succesivt överlåta skötsel på bostadsområdet *Holma* i Malmö åt de boende. Initiativet var en del av en förändringsprocess och allmän upprustning som ansågs behövas på grund av tidigare vandalisering, stor omflyttning och en identitetslös miljö. MKB och den lokala hyresgästföreningen på *Holma* hade en stark tro att engagemang skapar ansvar och gemenskapskänsla hos de boende. Genom att överlåta ansvar över utemiljön åt de boende skulle de också bry sig mer om den, även de som inte var delaktiga i arbetet. Ett delat ansvar för utemiljön skulle leda till att människor lärde känna varandra, vilket skulle ge en positiv känsla i området. Genom att låta de boende ta ansvar gavs också en möjlighet att skapa en utemiljö som passade dem, utifrån deras behov och önskemål. Eftersom stora insatser krävdes av de boende i starten av arbetet, resulterade detta också i att fler boende uppehöll sig ute på gården mer regelbundet och frekvent. Detta beskrivs som den största förändringen socialt sett, att det fanns fler vuxna utomhus som skapade trygghet och ansvar. Även de som inte var engagerade i odlingen tyckte det var trevligt att se någon nere på gården och att ha någon att stanna till och prata med. På kort tid hade en stor förändring skett och gården fungerade som en gemensam arena med en gemensam innebörd. Flera personer beskriver att vandaliseringen minskade och att till exempel ungdomar höll koll på sina vänner som var besök (Berglund et al. 1995).

VÄRDET AV EN GRÖN STAD

Malmö stad har i sin *Planstrategi* (del av *Översiktsplan*), som antogs i maj 2014 av Kommunfullmäktige, beskrivit hur målet för en grönare stad kan se ut. Malmö stad planerar att växa *inåt* och *uppåt* istället för att bebygga värdefull jordbruksmark

som finns i anslutning till Malmös ytterområden. I planstrategin beskriver Malmö stad att en hållbar stadsmiljö både ska vara tät och grön för att vara attraktiv. Detta gör att mer grönska av olika slag måste få ta plats i fler sammanhang, då antalet människor inne i staden kommer att öka. Närheten till grönska vid gator och i parker är värdeskapande och andra hälsorelaterade vinster på lång sikt bör sättas i relation till detta. Även kostnader i samband med det växande problemet gällande översvämningar (dagvattenhantering) ska kunna motverkas på sikt i Malmö genom att planteringar fördröjer, suger upp och avdunstar regnvatten. Grönskan förväntas också motverka upplevelsen av buller och förhöjda temperaturer. Vidare beskriver Malmö stad att det finns en koppling mellan närhet till grönska och människors hälsa. För att detta ska kunna ges till alla Malmöbor behöver tillgången och tillgängligheten till parker och naturområden förbättras (Malmö Stad 2014).

Qviströms (2012) lyfter fram hur en tradition av att åtskilja stad och land bör ifrågasättas.

Medan den fysiska planeringen i decennier har strävat efter en tydlig åtskillnad mellan stad och land, visar de senaste årens intresse för urban odling att det finns ett värde i att se förhållandet på annat sätt. I stadsodlingen åtskiljs inte platser för arbete (där vi producerar något) och platser för fritid och nöje (där vi konsumerar, rekreerar, betraktar något). Sådana rumsliga åtskillnader mellan stadens (och landets) olika funktioner har varit grundstommen i den moderna planeringen. Genom att odla i staden kan en i flera avseenden ohållbar uppdelning mellan stad och land ifrågasättas, och frön sås till annat.

(Qviström 2012)

I en holländsk studie baserad på medicinska journaler hämtade från 95 vårdcentraler och totalt 345 143 fall/patienter i Holland presenterar Maas et al. (2009) att sjukdomstillstånd var mindre förekommande för de personer som bodde inom 1 km avstånd från en park eller grönområde i sin stad. Informationen togs fram genom att räkna ut mängden grönska i procent inom en radie av 1km till 3km runt postkodsområdet. Med hjälp av en existerande databas kunde mängden grönska (i procent) tas fram i relation till antalet hushåll inom området. Vidare drogs slutsatsen av studien att relationen mellan grönska och sjukdomar var starkast då diagnosen gällde depressions- och ångesttillstånd hos patienterna, även när det gällde barn och personer med en lägre socialekonomisk status. Och att behoven av grönska var större i de *något* urbana miljöerna (där de sistnämnda grupperna representerades mer frekvent) och inte lika stort i urbana miljöer (Maas et al. 2009).

Odlingens positiva hälsoeffekter på människan

Palsdottir (2012) tar upp exempel från en intervjustudie som berör erfarenheter och upplevelser från drygt 60 tidigare deltagare vid Alnarps terapiträdgård som genomgått trädgårdsterapi. Palsdottir beskriver att i trädgården finns olika typer av odling som ger deltagarna meningsfulla aktiviteter och som väcker deras sinnen

till liv. Genom att arbeta i trädgården och följa naturens rytm mellan vila och aktiv fas har många av deltagarna blivit medvetna om deras eget behov av vila, näring och vård för att själva må bra. Deltagarna har i intervjustudien beskrivit att de tycker närheten till växter skänker dem ett lugn inombords. Deltagarnas kognitiva funktioner och riktade uppmärksamhet kopplas av när de arbetar med händerna vid de olika odlingsaktiviteterna. Och de övergår till att känna istället för att tänka när de sätter händerna i jorden, känner och doftar på den. Närheten till moder jord och kraften som finns i odlandet skänker dem en känsla av trygghet och förankring som kan vara svår att nå i vårt teknologiska samhälle. Själva plockandet av skörden ger deltagarna glädje och att få känna och dofta på det nyskördade beskrivs som en fröjd av många. Flera deltagarna som kommer till terapiträdgården har levt stressiga liv utan regelbunden vila och de flesta är stadsbor (Palsdottir 2012).

STADSODLING SOM PEDAGOGISKT VERKTYG FÖR BARN

Jansson (2012) beskriver hur skolträdgårdsodling ger flera positiva effekter på barns lärande och utveckling. Den kan också bidra till att förbättra skolverksamheten genom att skapa ett bättre socialt klimat, öka barnens motivation och därmed förbättra lärandet. Amerikanska studier visar att skolträdgårdsodling kan utveckla barns kunskaper om frukt och grönsaker samt ge en mer positiv inställning till att äta dem. Ökad utevistelse i gröna utemiljöer och fysisk aktivitet genom skolträdgårdsodling är gynnsamt ur ett hälsofrämjande perspektiv (Jansson 2012).

Rich (2012) visar flera exempel på eldsjälar som startar odling i olika sammanhang och typer av verksamheter runt om i världen. Ett exempel på detta är en skola som startades 2009 av Nat Turner. Han flyttade från New York till New Orleans för att ägna sig åt undervisning på en skola som han själv startade och där eleverna fick kunskaper i olika ämnen genom odling. Skolan heter OSBG, Our School at Blair Grocery och bedrivs än idag. Många av eleverna som kom till skolan hade bakgrunder präglade av problem från tidigare skolor de gått på eller från ungdomsanstalter eller liknande. Genom att låta barnen och ungdomarna odla, skörda och förbereda måltider fick de inte bara kunskap om hälsa och näring utan de lärde sig också förstå hur gott nyttigt och näringsrik mat kan smaka. I förberedelserna av matlagningen uppmuntrades eleverna att smaka på råvarorna och lära sig njuta av maten de själva odlat, åtminstone någon grönsak eller frukt. Då många av eleverna hade ett sug efter bland annat söta läsk drycker menade Brennan Dougherty, odlingsansvarig på skolan, att varje barn ändå åtminstone upptäckte en sorts grönsak som de gillade väldigt mycket. Grönsaker som de från början var minst bekanta med så som morötter, grapefrukt, jordgubbar och doftande örter var också det som sedan blev deras favorit. Brennan berättar att det kanske är så, för att barn har ett behov av att själva upptäcka saker, det är vackert, vare sig det ger en hel måltid eller ej (Rich 2012).

I min egen odling har jag liknande erfarenheter tillsammans med mina barn som Jansson och Rich beskriver. Den positiva relationen till maten som de själva odlat fram är ett exempel. Eller öppenheten hos dem att smaka på olika saker som

införlivas, när vi är på odlingsplatsen. När vi går till odlingen undersöker dem hur mycket alla plantor och grönsaker har växt sedan sist. De reflekterar över att *en* potatis grävdes ner i våras och nu finns där så många. De smakar på olika örter och passar kanske på att äta en morot som blivit tillräckligt stor.

Min egen uppfattning är att dessa kunskaper och upplevelser inte når alla barn i dag, anledningarna till detta är säkert många. Det är heller inte, enligt min erfarenhet, så svårt som man kanske kan tro att engagera barn. De hjälper gärna till, om de får. Odling som barn får delta i behöver heller inte vara särskilt komplicerad. Det kan räcka med att få stoppa ner ett solrosfrö i jorden som barnet själv får vattna och se växa. Genom att ge omvårdnad, vatten och näring tillåts barnet att se ett frö gro, växa sig stor och till slut slå ut en praktfull blomma som sedan fylls med nya solrosfrön. Det går att förklara detta förlopp med ord men barnet lär sig själv genom att få göra det i praktiken och se det hela med sina egna ögon.

SAMARBETE OCH ORGANISERING

Bakka et al. (2006) beskriver ordet *organiserat* med att något är ordnat på ett eller annat sätt och att situationen inte upplevs som kaotisk eller tillfälligt sammansatt. Organisering används för större sociala system med en välutvecklad arbetsfördelning, olika regler för samhörighet och interaktion och oftast med en uppfattning om vilka mål man strävar mot. Genom olika regler, värderingar och avtal försöker vi säkra koordinering, kontinuitet och måluppfyllelse. Ett välfungerande team ska ha en allsidig sammansättning av roller (Bakka et al. 2006).

Andra exempel på organisering inom stadsodling

I en utvärdering av Delshammar et al. (2014) angående projektet *Planteringar utan gränser* i Helsingborg görs en översikt med olika exempel på organisering från olika sammanhang, odlingsplatser och städer i Sverige, som presenteras nedan.

Genom det kommunala projektet *Stadsnära odling* stöttas idag 15 odlingsplatser i Göteborg, projektet drivs med kommunala anslag. Projektet har för avsikt att skapa en långsiktig organisatorisk infrastruktur för varje odlingsplats. I Göteborgs kommun ställer man krav på att varje odlingsplats ska ha en lokal organisation som ansvarar för platsen. Saknas detta kräver kommunen att en odlarförening bildas. Vid en nystartad förening erbjuds utbildning i organisatoriskt arbete av kommunen.

I Lunds kommun har en tillfällig odling uppförts (t.o.m. år 2017) på cirka ett hektar mark som ligger i den framtida stadsdelen *Brunnshög*, i stadens utkant. Arbetet sker genom anslag från *Delegationen hållbara städer*. Totalt är det cirka 250 personer som odlar på platsen. Deltagarna består av privatpersoner, familjer och olika organiserade grupper. En verksamhet som bedriver stadsodlingskurs finns också på platsen. Verksamhetens organisatoriska bas är *Tekniska förvaltningen* och *Holma folkhögskola*.

Inom projektet *Planteringar utan gränser* i Helsingborgs stad bedrivs odling i fyra olika bostadsområden. Det är främst till de boende i området som projektet vänder sig men även andra får delta om de vill. På varje område finns en kommunalt anställd trädgårdsmästare som tillsammans med lokala odlare planerar verksamheten. Olika lokala aktörer bidrar till eller stöttar verksamheten på olika sätt. Här finns en kombination av odlingsinspiratörer och lokala föreningar (Delshammar et al. 2014).

BESKRIVNING AV FASTIGHETSÄGAREN, KOORDINATORN OCH HERRGÅRDEN

FASTIGHETSÄGAREN MKB

MKB fastighets AB är det största fastighetsbolaget i Malmö med drygt 23 000 lägenheter och 1 100 kommersiella lokaler. Deras marknadsandel av hyresrätter i Malmö är 33% och av det totala bostadsbeståndet i Malmö är marknadsandelen 15%. De ägs av Malmö stad och är ett av Sveriges största allmännyttiga bostadsbolag. Deras mål är bland annat att skapa socialt fungerande boendemiljöer samt mervärden för sina kunder med betoning på ekonomisk, social och ekologisk hållbarhet. Under 2014 var deras omsättning 1,9 miljarder kronor. MKB har 284 medarbetare (MKB:s hemsida).

Från MKB är det förvaltaren på *Herrgården* samt två fastighetsskötare på området som varit mest involverade i arbetet som fallstudien fokuserar på. Förvaltaren har arbetat inom MKB i 20 år med blandade uppgifter. MKB har ett kontor på en av gårdarna på *Herrgården* där boende kan ta kontakt med MKB vid behov.

KOORDINATORN ODLA I STAN

Odlar i stan är ett företag som ägs av fyra personer som även sitter i företagets styrelse. För tillfället finns 3-4 anställda inklusive koordinatören. Företagets hela namn är *Stadsodling Malmö ekonomisk förening*, men kallas Odlar i stan. Odlar i stan har som mål att på ett långsiktigt och hållbart sätt, sprida och utveckla stadsodling tillsammans med boende, föreningar, fastighetsägare och kommunala verksamheter. Sedan 2009 då de var delaktiga i stadsodling på bostadsområdet *Seved* i Malmö, har företaget växt fram. De arbetar även på andra områden på Rosengård men också på bland annat skolor och tillsammans med Malmö Museer

med pedagogisk odling för barn. De arbetar med ekologiska metoder och försöker hålla sig till lokala resurser (Odlå i stans hemsida).

Det är främst koordinatören som är ansvarig gällande arbetet på *Herrgården* från Odlå i stan. Koordinatörens tidigare yrkesbakgrund har bland annat varit att driva ett biodynamiskt jordbruk, agera som arbetsmarknadscoach för flyktingar och sedan 2009 arbeta inom stadsodling.

På hösten 2014 anställdes en person som själv bor på Rosengård och som delvis fungerar som en *länk* eller kommunikator mellan brukarna/de boende och koordinatören.

BOSTADSOMRÅDET HERRGÅRDEN

Bostadsområdet *Herrgården* är ett av fem delområden i Rosengård. I MKB:s sex fastigheter på *Herrgården* rymmer 300 bostäder i flervåningshus (sex plan), byggda kring bilfria innergårdar. Åt ena hållet gränsar *Herrgården* mot Rosengårdsparken med idrottsplats, friluftsbad och Rosengårdsskolan. Intill bostadsområdet ligger också den gamla herrgården som gett området dess namn (MKB:s hemsida).

Den del av *Herrgården* som ingår i MKB:s fastigheter består av två gårdar med tre huskroppar som omger varje gård. Mot sydvästra sidan är det öppet mot von Rosens väg. MKB:s fastigheter gränsar till en annan del av *Herrgården* som ägs av ett privat fastighetsbolag som heter *Victoria park*.

Intill husen står cirka 40 cm höga odlingsbäddar som varierar mellan 0,6 - 24 kvm och totalt ger cirka 250 kvm odlingsyta. Bäddarna är tillverkade av stål och har funnits på området sedan en längre tid tillbaka.

Figur 3. Bostadsområdet *Herrgården* och en av odlingsbäddarna. Foto: Odlå i stan

RESULTAT

Efter en kvalitativ analys av insamlat material i min fallstudie av bostadsområdet *Herrgården*, kan resultatet beskrivas med hjälp av fyra teman som i sin tur berör fler ämnen. Dessa fyra teman är resultatet av min analys baserat på det empiriska materialet. De olika temana som analysen resulterat i är *Kommunikation och samarbete mellan de olika parterna*, *Sociala aspekter*, *Brukarna och de boende på Herrgården* samt *Förändringen och den fortsatta utvecklingen* och presenteras i detta kapitel.

När jag kommer till *Herrgården* första gången är det i januari månad. De flesta av odlingsbäddarna ser relativt tomma ut med en och annan liten kvarstående planta eller perenn. Jag har dock fått se foton som *Odlä i stan* tagit av platsen, som visar en annan bild. Prunkande rabatter med flera meter höga solrosor pryder sin plats i odlingsbäddarna. Personerna som syns på bilderna ser glada och stolta ut och ofta ser jag barn som deltar. Jag föreställer mig hur platsen upplevs när odlingsbäddarna är fyllda med ettåriga växter blandat med perenner, örter och grönsaker. Då ser bilden annorlunda ut mot mitt besök i januari, se *figur 4* och *5*.

Figur 4. En av odlingsbäddarna i full grönska sommartid.
Foto: *Odlä i stan*

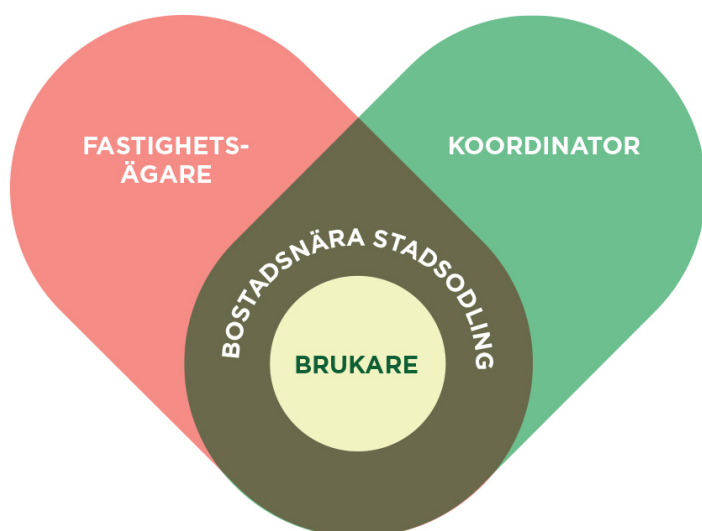
Figur 5. De boende poserar stolt bredvid de fyra meter höga solrosorna. Foto: *Odlä i stan*

I dagsläget finns relativt få brukare, 7-8 familjer på *Herrgården*, som utnyttjar odlingsmöjligheterna. Detta med tanke på de 300 bostäder som *Herrgården* rymmer och de stora odlingsytorna som tillhandahålls. Också utifrån den *service* som ges brukaren i form av att de får ta hur mycket de vill i anspråk av odlingsbäddarna, samt att Odlar i stan ansvarar för skötsel och bevattning av odlingen. Vid nyplanteringen av växter bekostade och tillhandahöll MKB allt växtmaterial. Koordinatören och förvaltaren från MKB menar att målen för hur mycket som skulle tas i anspråk av de boende har uppfyllts men hoppas se fler deltagare framöver.

Cirka 75% av odlingsytorna är i dagsläget *gemensamma*, vilket innebär att alla de boende får plocka och ta del av det som odlas där. Resten av odlingsytorna utnyttjas av brukarna som har *adopterat* den yta de odlar på, som koordinatören kallar det. En *adopterad* yta innebär att den boende har tagit ytan i anspråk och odlar den. Även om brukaren vattnar och sår den *adopterade* ytan tar Odlar i stan det yttersta ansvaret för skötseln.

Jag funderar på om servicen som idag ges till de boende kanske är det som behövs för att de boende ska uppmuntras till att börja odla på *Herrgården*. Detta särskilt då det aldrig varit de boende som tagit initiativet till odlingen.

KOMMUNIKATION OCH SAMARBETE MELLAN DE TRE OLIKA PARTERNA

Figur 6. Modell som visar de tre olika parterna i samarbetet på *Herrgården*.

Bakgrunden och inledningen till stadsodlingen på Herrgården

Koordinatorns och förvaltarens tidigare samarbete som skett till och från under cirka fem års tid, verkar ligga till stor grund för deras samarbete på *Herrgården*. Samt att det "klaffade" tidsmässigt då MKB ville byta ut det tidigare växtmaterialet i bäddarna på *Herrgården* och precis avslutat ett samarbete med Odlå i stan. I samband med förändringen ville MKB även engagera de boende utifrån en målsättning att få dem mer engagerade i sin utemiljö samt försöka minska nedskräpning. Förvaltarens och koordinatorns tidigare samarbete har bland annat varit inom stadsodling på *Seved* och genom projektet *Odlå Rosengård*. Då även tillsammans med andra aktörer så som privata fastighetsägare på *Seved*, *Malmö stad*, *Hållbara städer*, *Europeiska regionala utvecklingsfonden*, *Ibn Rushd m.fl.*

Förvaltaren beskriver att hans och koordinatorns tidigare samarbete är en anledningarna till att Odlå i stan även anlätades för att bedriva social odling tillsammans med de boende på *Herrgården*. Innan deras avtal skrevs hade MKB redan tömt de befintliga bäddarna på växtmaterial, eftersom den förra planteringen som bestod av buskar, högt gräs och perenner, såg dålig ut. Ingen ny planteringsplan hade gjorts i detta läge. Eftersom MKB ville få de boende involverade på något sätt i förändringen på gårdarna, såg de en möjlighet till detta genom att starta en odling som de boende också kunde vara delaktiga i berättar förvaltaren vidare.

Den förra planteringen som gjordes 2008 och som bestod av buskar, högt gräs och perenner hade fått en dålig start i etableringsfasen och aldrig blivit så bra som de hoppats på och nu skulle detta åtgärdas tyckte MKB. Den tidigare jorden i lådorna var dålig och blev lätt torr, särskilt i de mindre lådorna berättar förvaltaren, och jorden var nertrampad och kompakterad av lekande barn. Ett av de första momenten som gjordes av Odlå i stan var att förbättra den befintliga jorden för att få liv i den och skapa bra förutsättningar för odlingen. Detta gjordes genom att fylla på rikligt med ny plantjord och kogödsel. Den tidigare jorden beskrivs som steril och tråkig av koordinatören.

Ekonomi och avtal

Mycket av förvaltarens och koordinatorns kommunikation och samarbete bygger på ett förtroende mellan dem. Ett långt och detaljerat avtal har aldrig gjorts och verkar inte heller behövas. Och även om kostnaden har varit något högre i starten i jämförelse med om en mer traditionell skötsel hade använts, av buskage och liknande, är detta inget direkt bekymmer. Intrycket ges att MKB är villiga att satsa på projektet ekonomiskt, utifrån de mål och syften de har för odlingen samt att de är villiga att vänta in resultat och att kostnaden då även sänks genom att fler brukare tar ansvar för skötseln av odlingen.

Förvaltaren berättar att ett relativt öppet och kortfattat avtal, med vissa fasta punkter, skrevs mellan MKB och Odlå i stan och att han litar på att slutresultatet blir bra. När frågor uppstår förs en kommunikation mellan förvaltaren och koordinatören. För att arbetet på *Herrgården* ska kunna fungera som en modell att använda på andra områden, menar förvaltaren att det måste finnas en tydlig struktur. Detta särskilt om en koordinator behöver bytas ut eller om någon annan

ska kunna ta en roll som koordinator på en annan plats. Så att det inte blir personbundet som han beskriver att MKB:s och Odlas arbete till viss del är.

I deras avtal ingick bland annat att jordförbättring i bäddarna skulle göras och att bevattningen skulle skötas av Odlas i stan. Även att Odlas ansvarar för att ordna sociala arrangemang kring odlingen som workshops eller inspirationsträffar och olika temaaktiviteter.

MKB:s kostnad för odlingen är högre i jämförelse med tidigare. Detta beror på olika saker som till exempel att skötseln av den tidigare planteringen gjordes av en fastighetsskötare på området och därför var väldigt låg. Samt att en investering i starten av arbetet har gjorts i form av att jorden förbättrades och nya plantor och perenner tillhandahölls av MKB. Det planterades ut cirka 2000 plantor och sen har ersättningsväxter tillkommit på det. MKB bekostar en viss del av ersättningsväxterna när det ligger på en rimlig nivå, som koordinatören uttrycker det.

Det kommer bli intressant att se hur den ekonomiska kostnaden blir 2015 säger förvaltaren. Han menar att det är svårt att dra någon slutsats angående ekonomin kring odlingen i detta tidiga skede eftersom det måste sättas i förhållande till hur det kommer utvecklas under kommande år. Målet är att de flesta ytor på sikt ska odlas och skötas av de boende och då kommer även kostnaden sänkas menar han. Förvaltaren ser det även ur en annan synvinkel, nämligen ur odlingens syfte.

Nej, vinsten ligger i de andra värdena ju, det är det som är grejen och det är därför det är så viktigt att trycka på dem.

Koordinatören menar att arbetet kring odlingen som Odlas i stan utför kan komma att bli ekonomiskt lönsamt för honom utifrån en rimlig insats av arbetstid. Han anser också att det finns en ekonomisk hållbarhet i denna typ av arbete där skötselavtal skrivs med en fastighetsägare. Detta i jämförelse med en del tidigare typ av projekts finansiering och uppbyggnad inom stadsodling, som han varit involverad i.

Samarbetet mellan MKB och Odlas i stan

MKB är generösa med att tillhandahålla det de kan för att underlätta det praktiska arbetet kring odlingen på *Herrgården*. Dessa detaljer kan tyckas vara små men verkar göra stor skillnad för den praktiska logistiken, något som koordinatören värdesätter mycket.

Koordinatören uttrycker att samarbetet med MKB har fungerat bra och att de varit generösa med att låta Odlas i stan använda sig av deras kontor på området när de till exempel håller möten. De har även blivit tilldelade ett källarutrymme i ett av husen där redskap kan förvaras och tillgång till vatten finns. Även en större lägenhet har funnits till deras förfogande för att förvara växter, koordinatören berättar följande.

De förser oss med, vad ska man säga, infrastrukturen vi behöver för att kunna odla... det är jätteväsentligt, det är a och o för att det ska fungera.

Det gör även skillnad i både hur Odlare i stan kan planera sitt arbete kring *Herrgården* och vad det hade kostat i tid och pengar om de hade behövt förvara redskap och växter på en annan plats. Allt som MKB bidragit med i form av kontakter till boende och entreprenörer, fastighetsvärdarna som hjälper till är av stor vikt för att allt ska fungera menar koordinatören.

Förvaltaren och koordinatören på *Herrgården* har olika roller och arbetssätt. En sida av samarbetet domineras av mycket struktur, främst från fastighetsägarens organisation som helhet, men även i förvaltarens arbetssätt. Den andra sidan visar ett annat grepp där flexibilitet och social kompetens är något som genomsyrar koordinatörens arbetssätt. Och som kanske just behövs i just den här typen av odling och för att kunna se individen bakom brukaren? Båda sidor och roller verkar vara lika viktiga för att tillsammans skapa en helhet där de kompletterar varandra. Så här beskriver förvaltaren bland annat koordinatören.

[...] är ju en fixare, rätt vad det är så kommer det lite fröer från ett håll och lite blommor här och nån berättar, jag har en kolonilott med en massa blommor över, så åker han dit och hämtar dem. Så han, det är ganska trivsamt på det viset.

Strategi, syfte och målsättning för odlingen

Tillvägagångssättet för att locka de boende till odlingen har varit något försiktig. Dock verkar det finnas skäl till denna strategi, nämligen att sträva mot ett långsiktigt deltagande hos brukaren. Målet och syftet för odlingen har så smått börjat införlivas, men kommande deltagare till odlingen verkar behöva lite mer tid.

Utifrån tidigare erfarenheter kring att försöka engagera människor och boende i att vilja börja odla och där intresset sedan svalnat, har MKB och Odlare i stan strategiskt valt att ta det försiktigt i början av arbetet på *Herrgården*. Detta för att försöka nå ett långsiktigt engagemang av de som valde att börja odla. Samt att odlingsytorna inte ska riskera att bli övergivna och se tråkiga ut vid svalnande intresse berättar förvaltaren och koordinatören. Koordinatören berättar mer om sina erfarenheter.

En sak är att säga att man vill ta sig an nånting, men en sak är sen göra det i verkligheten också. Du ska ju inte bara prata om att göra det, du ska göra det på riktigt också.

En del av målsättningen och syftet med odlingen är att få de boende att bry sig mer om och engagera sig i sin utemiljö. Men även att minska nedskräpning som varit ett

stort problem på området, samt ge de boende något som upplevs positivt och roligt och som de kan känna stolthet över. Förvaltaren tycker det är på väg i rätt riktning och att han kan märka skillnad mot tidigare. Det springs mindre i planteringarna och skräpas inte ned lika mycket och några specifika personer på *Herrgården* har tagit mer ansvar säger han. Koordinatorn menar att odlingen har gett bostadsområdet ett nytt utseende och att de boende nu lägger märke till när någon slänger skräp. Koordinatorn berättar följande.

Nu plötsligt så ser ju alla hur skräpigt, hur slarviga alla människorna är och hur de gör med rabatterna. Hur kan man få det finare i området?

Förvaltaren och koordinatorn har pratat om hur de kan bekräfta de boende mer genom odlingen. De planerar införa fler igenkänningsväxter då många av de boende har en utländsk bakgrund eller skapa inspirationsträffar kring odlingen och genom detta bekräfta de boende mer. Detta är en pusselbit som förvaltaren tycker är viktig och som skulle kunna göras genom odlingen menar han. Han nämner projektet *Barn i stan* på bostadsområdet *Seved* som exempel där stadsodlingen var kopplad till ett projekt som hade ett annat syfte än själva odlingen, där exempelvis en kaféverksamhet kunde kopplas på. Han berättar.

Jag tror att det var hela det paketet som egentligen var det intressanta.

Projektet *Barn i stan* byggde delvis på att skapa bryggor mellan äldre och yngre och mellan olika nationaliteter.

Odlare i stans medarbetare

Vid hösten 2014 anställdes en person av Odlare i stan som själv bor på Rosengård och som bland annat fungerar lite som en *länk* mellan de boende och Odlare i stan. Hon verkar vara en värdefull bit i just Odlare i stans arbete med att kommunicera med brukarna och de andra som bor på *Herrgården*.

Odlare i stans medarbetare berättar att hon känner många i Rosengård när jag träffar henne, detta eftersom hon bott där i 25 år. Några av dessa bekanta bor på *Herrgården*. När jag frågar henne hur många av de boende som odlar på *Herrgården* lägger jag märke till att hon räknar upp dem utifrån deras namn och inte utifrån antal. Hon verkar ha koll på vilka familjerna är som odlar och var de bor, även barnen som brukar delta och vems deras familjer är.

Hennes arbetsuppgifter har bland annat varit att sköta odlingen men också att lära känna de deltagande barnen på *Herrgården* och hålla boendekontakten. Hon tycker själv att hon bidrar till arbetet mellan de boende och Odlare i stan när jag frågar henne. Och hon berättar om ett tillfälle då koordinatorn försökt få kontakt med några av de boende på *Herrgården* via telefon, men att de då inte svarat. När sedan hon provat att ringa dem svarade de, berättar hon och skrattar lite. Några av de som bor på *Herrgården* talar samma språk som henne själv och ibland

översätter eller förklarar hon för koordinatören vad några av de boende har för åsikt och vill.

Att engagera de boende

Med tanke på att *Herrgården* består av 300 bostäder kan det tyckas förvånande att endast 7-8 familjer deltar i möjligheten till odling. Förvaltaren berättar att han gärna skulle vilja se att andra av de boende också kom ut och deltog och att det kanske inte alltid bara är de som kommer ut spontant som är dem man vill nå utifrån arbetets syfte. Utdelning av lappar med information kan inte heller säkra att alla tar del av den informationen som ges. Många av de boende på *Herrgården* är inte svensktalande och ibland kastas nog bara lapparna tror förvaltaren.

Dessa förutsättningar gör att arbetet på *Herrgården* är unikt på olika sätt. Och det är även här som Odlas i stans medarbetare spelar en viktig roll, i att fungera som en länk och som vissa av de boende kan känna samhörighet med.

När jag frågar de två brukarna vad de tror orsaken är till att fler inte deltar i odlingen svarar de båda först att de inte själva förstår varför. De tycker det är konstigt att fler inte utnyttjar möjligheten att odla. Kanske beror det på brist på intresse eller okunskap kring odling, eller så är de rädda för att deras skörd ska stjälas säger de.

Det finns en avvaktande inställning hos några av de boende gentemot odlingen och att vissa har uttryckt att de tycker barnen är i vägen berättar koordinatören. Han tror att det finns dem som är tveksamma till odlingen och först vill se hur utfallet kommer att bli. Koordinatören tror också att det handlar om ett ointresse hos dem som inte deltar.

Odlas i stan lockar dock till odlingen på olika sätt som upplevs som både finkänsliga och smarta när jag hör koordinatören berätta om dem. Innan Odlas i stan kom till *Herrgården* odlades det redan bland annat zucchini i cirka 5-6 av smålådorna av de boende. Koordinatören har då aktivt velat visa att detta var viktigt genom att låta dessa lådor vara. Ibland har han upptäckt att några av de boende självmant sått lite krasse eller exempelvis ruccolasallad inne bland perennplantorna och det då är viktigt att detta inte rensas bort, för att uppmuntra till spontan odling. Utifrån detta kan sedan denna spontana odling utvecklas till att en fråga ställs om de vill odla mer, berättar han och ger ett exempel.

Nu har du redan börjat ta hand om halva den här rabatten, då kan dem kanske ta hand om hela också?

SOCIALA ASPEKTER

Koordinatören och förvaltaren uttrycker sin syn på att de sociala banden i sig, inte direkt har ett behov av att stärkas på *Herrgården*. Som odlingen i ett sådant fall hade kunnat användas till för att utveckla. De menar att det redan finns många som känner varandra, både på *Herrgården* och Rosengård i stort, vilket också är bilden jag själv fått av området. Dock ger båda brukarnas beskrivningar, kring hur

gemenskapen förändrats på *Herrgården* i jämförelse mot tidigare, en mer nyanserad bild av det sociala samspelet mellan de boende.

Brukare 1 beskriver att hon upplever att odlingen bidrar till fler möten och samtal i jämförelse med tidigare. Grannar och barn tycker det är roligt med odlingen, de pratar medan barnen vattnar. Hon berättar följande om förändringen.

Det är bättre nu, det känns jätteroligt, mina grannar tycker också det. Och barnen dem odlar, ja det är bra.

Många delar gärna med sig av sin skörd åt grannar och vänner och detta uppskattas mycket. Grannar ger beröm och blir själva inspirerade till att börja odla när de ser deras odlingar och växter. Samma brukare berättar om att det görs överenskommelser om att grannar får plocka grönsaker och örter när hon reser bort mot att grannen ser efter odlingen. Hon berättar skrattande att det har hänt att grannar nästan hamnar i argumentation om vem som ska få sköta hennes odling. Hon berättar även om ett tillfälle då en äldre man och granne frågat om han fick plocka koriander, det fick han gärna. När hon sedan kommit ner upptäckte hon att han klippt ner alltihop och fyllt en stor påse. Återigen skrattar hon och detta verkar inte vara något problem. Det verkar finnas en viss stolthet och glädje hos de som odlar i att dela med sig och visa vad de gör.

Den bostadsnära stadsodlingen

Ytorna som brukarna odlar på ligger i anslutning till deras bostad, de som intervjuats har båda möjlighet att titta ut och ha översikt på odlingen från sin bostad. Varje dag när de kommer hem eller går ut ser de sin odling. Det uttrycks ett visst behov av att titta till odlingen emellanåt. De tycker att det gör skillnad att odlingen ligger nära deras bostad i jämförelse mot om de skulle ta sig till en annan plats för att odla. Brukare 1 kan dessutom göra en direkt jämförelse då hon även odlar på en annan plats som ligger längre bort. Mycket av det som odlas används dagligen i brukarnas matlagning och då är det smidigt och enkelt att odlingen ligger så nära. Odlar i stans medarbetare som arbetar på *Herrgården* och som själv odlar där hon bor, berättar att hon ofta plockar direkt från odlingen när hon lagar mat. Under en speciell högtid gör de en sallad varje dag och då kunde hon enkelt plocka den utanför hennes lägenhet. Hon använder också väldigt mycket kryddor som hon själv odlar.

Koordinatorn menar att det är jätteviktigt med just den bostadsnära odlingen då människan är lat i sin natur, det blir lättare och enklare om odlingen ligger nära hemmet. Det finns många platser i staden där bostadsnära odling hade kunnat skapas och bedrivs mer. Han berättar vidare om att odlingen i staden kan fungera som ett komplement som en familj oftast tycker är spännande och roligt att få. Det är svårt att försörja sig helt på de ytor som finns tillgängliga i staden. Förvaltaren tror att odlingen tittas till oftare när den är nära och om odlingen ska ligga längre ifrån hemmet så måste det finnas en kollektiv tanke. Odlingen som ligger nära

handlar mer om ett eget ansvar. Båda modellerna passar, men dem passar olika personer beroende på deras behov.

BRUKARNA OCH DE BOENDE PÅ HERRGÅRDEN

Jag har vid olika tillfällen träffat två personer av de 7-8 familjer som idag odlar på *Herrgården*, båda är kvinnor och i åldrarna 36 och 52 år. I ena hushållet bor tre personer och i det andra fem personer, båda kvinnorna är gifta och har barn som bor hemma. Utifrån våra intervjusamtal har jag i min analys sammanfattat det som togs upp mest frekvent och vad som verkade vara extra viktigt för dem. Av de huvudpersoner som idag odlar på *Herrgården* är en av dem man.

När jag träffar och intervjuar brukarna märker jag glädjen de verkar få i sitt odlande. I somras har de odlat bland annat gröna bönor, pumpor, sallad, olika örter, zucchini och gurkor. I köket tar de glatt fram och visar olika sorters örter och bönor som frysts in från sommarens skörd och vinblad som torkats och som kommer användas i matlagning. De uppskattar att det de skördar har framställt genom ekologiska metoder och är medvetna om fördelarna som finns med ekologisk mat. Båda kvinnorna har en koppling till sitt hemland genom tidigare erfarenheter av odling, varav en har beskrivande minnen från sin mormors stora trädgård som hon och hennes mamma besökte nästan varje helg när hon var liten. Båda har även en annan odling förutom odlingen på *Herrgården*. Lusten till odlandet kommer fram när de berättar om allt de odlat och hur det har gått till. Båda uttrycker att de gärna själv ordnar fröer till sin odling. De tycker inte det är nödvändigt att ta emot plantor genom Odlar i stan från MKB, jag får intrycket att detta dels är av artighet samt för att de gärna själv väljer vad och var de odlar på sin yta. Några av grönsakerna som sås är utländska sorter från hemlandet, som en viss sorts sallad och gurka.

Båda har erfarenhet av att det stulits från deras odlingar vilket de tycker är tråkigt. Brukare 2 berättar om händelser där flera pumpor och sallad stulits från hennes odling. Det har varit både vuxna och barn som tagit växter. När vi pratar om det beskriver hon att det i vissa fall kan handla om att de andra boende inte förstår att det är hennes egen odling. Jag märker att det verkar finnas en viss otydlighet kring vilka ytor som är *gemensamma* och vilka som är *adopterade* av någon. Koordinatören berättar att de har för avsikt att förtydliga detta till kommande säsong genom bygga upp ett system som visar vilka lådor som är gemensamma och vilka som är privata, även vilka lådor som barnen eller de vuxna inte får röra. Andra erfarenheter kring detta som brukare 1 har haft var då flera vindruvsplantor drogs upp och togs, hon berättar att det är tråkigt men planerar att eventuellt sätta nya plantor till våren. När brukarna talar om detta märker jag en viss besvikelse hos dem. Kanske är detta också en av anledningarna till att fler inte tar initiativ till att odla, för att det stjäls menar brukare 2.

Brukarnas odlingsplats är cirka 4-5 kvm stor och även om detta inte är jättestort anser de båda att det som de skördar på platsen gör skillnad i deras ekonomi. Brukare 2 berättar att hon bland annat varit självförsörjande på persilja hela sommaren och ända in på hösten. Brukare 1 berättar ingående hur hon tidigt

på våren sår frön och driver upp vissa plantor hemma och hur hon växelvis odlar flera slags grönsaker på samma plats i hennes odlingsbädd. Det märks att hon har 17 års erfarenhet av att odla som hon delvis har gjort på en kolonilott i ett närliggande område och sedan även på en odlingslott bakom hennes bostadshus.

Barnen på Herrgården

Både Odlar i stan och de boende på *Herrgården* har beskrivit barnens engagemang som bor på området. Det beskrivs av samtliga att barnen är nyfikna och väldigt gärna vill hjälpa till. Odlingen har gett barnen något som skapar sysselsättning kring arbetsuppgifterna och som de verkar tycka är kul och spännande. Detta också för att de släpps in kring arbetet och tillåts att vara delaktiga när Odlar i stan kommer till området. Koordinatören berättar följande om barnen på *Herrgården*.

Barnen tycker det här är kul, det är så bara. Barnen tycker det är jätteroligt att vara med och plantera, amen visa vad de kan och skörda är de också intresserade av, tycker de också är kul.

Figur 7. Några av barnen på *Herrgården* som aktivt brukar delta i odlingen. Här har de precis planterat örter. Foto: Odlar i stan

Det finns många barnfamiljer som bor på *Herrgården* och det är 10-11 barn i åldrarna 6-11 år som regelbundet engagerar sig i odlingarna. Vissa dagar springer barnen direkt hem för att göra ett klädombyte när de kommer hem från skolan, för att sedan kunna delta i arbetet, berättar Odlar i stans medarbetare. Odlar i stan brukar uppmuntra barnen att fråga sina föräldrar om de får komma ut och vara med. Barnen tycker också det är roligt att hjälpa till med bevattningen berättar båda brukarna. Ibland börjar dem bråka om vem som ska få hjälpa koordinatören när han kommer säger brukare 2 och skrattar. Hon beskriver också att det är roligt

att se hur barnen vill hjälpa till och får något att göra då de ibland bara sitter på gården eller är uttråkade. Ett exempel tas upp när en man som bor på samma gård, erbjöd barnen varsin glass mot att de skulle städa på gården. Brukare 2 berättar att barnen var så snabba och jobbade så flitigt, de hjälper gärna till när någon engagerar dem. Brukare 1 tar upp odlingen ur ett pedagogiskt perspektiv och tycker det är bra när barnen får se och lära sig hur de vuxna gör när de odlar. Ibland brukar några barn följa med henne till hennes odlingslott som ligger längre bort, det tycker barnen är jättekul. Hon berättar bland annat följande om barnen.

Barnen tycker mycket om Odlå i stan, de hjälper dem och planterar och så. Du vet, så man kan göra nånting roligt till barnen. Det är jättefint faktiskt.

I början av odlingen hände det att plantor drogs upp av barnen, men efter att de boende och brukarna sagt till dem har de slutat med detta. Barnen springer inte heller i planteringarna som de gjorde tidigare i början av arbetet. Innan odlingens början var stora delar av de dåvarande planteringarna kompakterade och nedtrampade av lekande barn.

Jag frågar koordinatörn om Odlå i stan inte planerar att fånga upp barnens intresse och göra något mer specifikt för bara dem. Han berättar att de inte planerat att göra detta under den första perioden av odlingen och att inget särskilt behov i just denna fråga har uttryckts av fastighetsägaren. Han berättar att MKB vet hur Odlå i stan arbetar, att de släpper in barnen i arbetet. Han menar att, genom att släppa in barnen och låta dem delta är också att göra något för dem, att låta dem vara delaktiga.

FÖRÄNDRINGEN OCH DEN FORTSATTA UTVECKLINGEN

Samtliga tre parter beskriver förändringen mot hur rabattytorna såg ut tidigare som positiv, men på olika sätt. Det verkar finnas en glädje hos brukarna i det levande och föränderliga i de nuvarande odlingarna. Brukare 2 beskriver att hon tycker det är bättre nu, hon upplever att planteringen innehåller mer blommande växter i jämförelse med tidigare. Just blomningen tyckte hon saknades i den förra planteringen. Det beskrivs även hur förändringen av växtmaterialet inte bara är annorlunda till utseendet, utan även hur upplevelsen är av den. Det är roligare, bättre och mer levande. Båda brukarna har svårt att ange precis vad som växt på platsen tidigare när jag ber dem berätta, det förra innehållet verkar inte ha gjort något särskilt intryck.

Framöver planerar Odlå i stan att eventuellt plantera vissa bärbuskar och vinstockar för bladens skull (används i matlagning). Planen är främst att kombinera självsående ettåriga växter tillsammans med marktäckande och blomstrande perenner ihop med grönsaker. Exempel på ettåriga växter kan vara ringblomma, tagetes, solros och strandkrassing. Det måste finnas en "wow" effekt hela året menar koordinatörn. Genom att plantera in marktäckande perenner hoppas koordinatörn få ner skötselkostnaderna kring ogräsrensningen. Det är

mycket jobb kring den här typen av odling med ettåriga växter samt under etableringsfasen, tills de vedartade växterna och perennerna vuxit till sig och blivit stabila berättar koordinatören. Eftersom en stor del av växterna i planteringen är ettåriga är mycket av jorden bar i början av säsongen. Öppna ytor i jorden innebär mycket ogräsrensning. Förvaltaren tycker att Odlas arbets sätt kring ettåriga och självsående växter är intressant. Rabatterna kan ibland se lite brokiga ut tycker han och i början såg det lite glest ut mellan plantorna, men det är inte det som är det viktiga i odlingen utan syftet med den. I *Figur 8* och *9* visas bilder på odlingsbäddarna vid utplanteringen av växter och när växterna vuxit till sig mer under säsongen.

Figur 8. En av odlingsbäddarna precis efter plantering. Foto: Odlas i stan

Figur 9. Blommande tagetes och strandkrassing tillsammans med olika örter och andra växter. En av Odlas i stans medarbetare och praktikant arbetar i odlingen. Foto: Odlas i stan

Alla de intervjuade verkar positivt inställda till att se fortsättningen av den sociala odlingen på *Herrgården*. Förvaltaren och koordinatörns mål för odlingens framtid är att den till stor del ska skötas enbart av de boende och att skötseln genom detta ska bli mer extensiv. Tiden som idag läggs på att sköta odlingen kan då exempelvis läggas på olika typer av inspirationsträffar. Koordinatören uttrycker ett behov av

någon sorts egen lokal i området för att kunna ordna denna typen av träffar åt de boende.

Förvaltaren beskriver att han gärna ser att syftet med odlingen ska utvecklas mer. I detta ingår det sociala syftet med odlingen, trygghet och ansvar. En fråga är hur de kan få in fler boende i odlingen och hur detta skulle kunna gå till. Kanske skulle detta kunna göras genom exempelvis en skördefest? Förvaltaren uttrycker.

Helt plötsligt får du ett evenemang kring odlingen som är positivt. Alltså, som är väldigt ganska mycket för ett område kanske.

Förvaltaren och jag för en diskussion kring att de som odlar tar olika stora ytor i anspråk. Ingen direkt struktur har satts upp innan kring hur stor yta varje brukare ska kunna odla på. Det verkar som att MKB och Odlare i stan har velat uppmuntra till att odlingen skulle komma igång och inte tyckt att det har varit något direkt problem. Jag undrar om det kan bli ett problem i framtiden när fler personer vill odla och om någon då kommer tycka att det är orättvist fördelat? Förvaltaren menar att det möjligtvis kommer ett behov av en strukturering längre fram. Och att faktumet att de boende tar olika stora ytor i anspråk, kanske är typiskt för just bostadsområdet *Herrgården* och hade kanske sett annorlunda ut i ett annat område? Vi pratar om att det kanske är han och jag som är vana vid en sorts ordning och reda och att detta kanske inte alls är ett problem för de som bor på *Herrgården*. Kanske är denna typ av metodik en lösning för att få igång en odling menar förvaltaren och att vi inte ska försöka styra upp det så mycket. Det blir nästan som ett litet experiment menar han och kanske är det just denna flexibilitet i odlingen som är *modellen* uttrycker han.

DISKUSSION

I detta kapitel diskuterar jag mina resultat i förhållande till arbetets syfte, frågeställningar och teoretisk ram. Även egna reflektioner samt frågor kring vidare forskning tas upp i detta kapitel.

DEN BOSTADSNÄRA STADSODLINGEN

Brukarna beskriver att de använder mycket av det de odlar i sin matlagning och att de vid dessa tillfällen bara kan gå ut och plocka direkt. Just närheten till odlingen verkar vara viktig samt att de kan ha lite uppsikt över den. Kanske skulle just den bostadsnära stadsodlingen kunna vara ett recept för en hållbar stadsutveckling där ett visst oberoende ges mot att vi utför ett arbete kring vår odling. Och som Norrström (2014) beskriver det, kunna motverka en överdriven konsumtion och resursslösande livsstil (Norrström 2014). Till skillnad mot att starta en grön våg som flyttar från staden närmare naturen, skulle den gröna vågen till viss del kunna skapas inne i staden genom grönskande gårdar med bostadsnära stadsodling.

Ur brukarens syn

Brukarna tycker att stadsodlingen som finns i dagsläget på *Herrgården* är bättre och mer givande mot hur deras gård tidigare upplevdes och såg ut. Om vi skulle föreställa oss en "vanlig" bostadsgård i Sverige som vi är vana vid att se den skulle vi kanske beskriva ett innehåll som buskage, träd med möjligen några rabatter. När jag frågade brukarna vad som växte på platsen tidigare hade de svårt att återge detta. Den verkar inte gjort ett särskilt stort intryck på dem. Detta till skillnad mot när de berättar om odlingen som idag sker på området. Innehållet i en odling med självsående ettåriga växter tillsammans med grönsaker och bärbuskar ständigt i förändring verkar vara värdefull för dem på flera sätt. Och en av brukarna berättar

hur hon uppskattar den rika blomningen extra mycket som hon tyckte saknades i den förra planteringen.

Förutom att brukaren genom sin bostadsnära odling kan skörda grönsaker till sin dagliga matlagning och alla fördelar som finns med det, skulle vi även kunna se den ur ett socialt perspektiv. Vidare om man jämför den bostadsnära odlingen mot en odling där brukaren måste ta sig till en annan plats, skulle detta kunna resultera i gemenskap, men på olika sätt. Om den bostadsnära odlingen bidrar till mötesplatser är detta nära hemmet där vi vistas mycket. Sannolikheten att vi stöter på personer vi lärt känna genom odlingen, är då större i jämförelse med en odling som ligger längre bort och som inte besöks lika frekvent. Sociala möten får möjlighet att utvecklas ytterligare genom det enkla faktum att vi stöter på personerna oftare när mötesplatsen är i vår hemmiljö. Detta gör också att vi, som Delshammar (2012) beskriver det, måste förhålla oss till de andra deltagarna inom den kollektiva odlingen (Delshammar 2012). Och som av några boende möjligen upplever besvärande om ett behov av att vara privat i sin hemmiljö finns.

INITIATIVTAGANDETS BETYDELSE

När förvaltaren och koordinatören berättar om arbetet som görs i den sociala odlingen på *Herrgården* är det svårt att inte förvånas över hur mycket de gör *åt* och *för* de boende. Kanske beror detta delvis på mina egna erfarenheter av odling och hur generöst jag skulle tycka det vore om jag fick ta hur mycket jag ville i anspråk av odlingsytor, att någon vattnade min odling, tillhandahöll plantor om jag ville och rensade ogräs. Å andra sidan är det jag själv som sökt upp möjligheten till odling i min medlemsträdgård. Det är alltså jag som tagit initiativet på grund av mitt brinnande intresse för odlandet och alla positiva effekter som jag tycker den medför i mitt liv.

Det finns olika exempel på eldsjälar som av en drivkraft genom stadsodlingen både flyttar till andra städer och startar skolor (Rich 2012). Eldsjälar som *driver* arbetet framåt baserat på en ideologi som grundas i tankar om självhushållning, ekologi, samhörighet och en längtan efter kontakt med naturen (Norrström 2014). Vem initiativtagandet kommer från verkar göra stor skillnad och är kanske även en av anledningarna till att fler inte utnyttjar odlingsmöjligheten i dagsläget på *Herrgården*. Här är det främst fastighetsägaren som tagit det första initiativet till en bostadsnära stadsodling som utifrån olika mål och syften förväntas förändra olika saker. Initiativet kommer alltså inte från de boende. Detta medför också att odlingen på *Herrgården* kan behöva mer tid och tålamod för att utvecklas i den riktning som förvaltaren önskar. Även för att fler blivande brukare ska få upp ögonen för den bostadsnära odlingen och vad den kan ge dem, i form av mervärden som möjlighet till rekreation, upplevelser, mötesplatser (ur rapporten *Stadsodling på Rosengård*) och egenproduktion av mat (Qviström 2012). Samt de positiva hälsoeffekter som odlingen ger i form av avkoppling genom sysslor i arbetet (Palsdottir 2012).

LÅNGSIKTIGHET GENOM KOORDINATOR OCH LOKAL FINANSIERING

I typen av bostadsnära stadsodling som sker på *Herrgården* är det viktigt att någon håller i trådarna för att nå långsiktighet (ur rapporten *Stadsodling på Rosengård*). Även lokal finansiering spelar roll för odlingens långsiktighet (Miljöförvaltningen 2014) och som är något MKB har visat exempel på att bidra med på *Herrgården*. En odlingskunnig koordinator behöver leda odlingsprocessen och hålla i kontakten med odlarna, detta också för att de boende ska känna sig delaktiga i hela processen (ur rapporten *Stadsodling på Rosengård*). Koordinatorns ansvar på *Herrgården* är att underhålla den befintliga kontakten med brukarna samt få med sig andra av de boende i odlingen. Han bidrar med sina odlingskunskaper till brukaren och till att utveckla odlingen vidare. Han ansvarar för skötsel och initiativ till eventuella evenemang som hålls kring odlingen. Det är han som håller i trådarna och även blir en sorts länk mellan fastighetsägaren och de boende.

När initiativet till bostadsnära odling främst kommer från en annan part än brukarens, är det kanske även av extra stor vikt att en roll som koordinatorns finns med i bilden för att nå långsiktighet. En roll som på något sätt håller ihop alla bitar, förmedlar förvaltarens syn och interagerar med de boende och brukarna. Denna roll i kombination med att koordinatorn tar över ett skötselavtal och som kommer från en lokal finansiering av fastighetsägaren, skulle kunna bidra till långsiktighet inom stadsodling.

PERSONERNA OCH VERKSAMHETERNA BAKOM ARBETET

Förvaltarens och koordinatorns relativt kortfattade avtal verkar fungera för typen av samarbete de utför samt på grund av deras tidigare bekantskap och förtroende för varandra. Förvaltaren litar på att slutresultatet blir bra och känner till koordinatorns goda förmågor att agera tillsammans med boende och barn i sitt arbete. Om de inte känt varandra tidigare hade möjligtvis detta avtal sett annorlunda ut. Kanske skulle det i ett sådant fall då även vara nödvändigt att kräva en viss social kompetens från koordinatorns sida, eftersom koordinatorn förväntas engagera och involvera de boende i en social odling.

Koordinatorn på *Herrgården* tar sig an sitt arbete inom stadsodling med en stor öppenhet gentemot människor och med mycket engagemang och flexibilitet. Jag funderar lite kring hur samarbetet och odlingen hade sett ut om en annan firma tagit sig an rollen som koordinator, exempelvis en sköselfirma som inte hade samma bakgrund eller kompetens som koordinatorn. Kanske hade arbetet då varit mer ekonomi- eller schemastyrt? Detta skulle kunna resultera i att den sociala odlingen inte får lika god kvalitet ur olika aspekter.

Det verkar krävas vissa nyckelbitar för att kunna agera som en bra koordinator i ett sammanhang som på *Herrgården*, bland annat social kompetens men även god kunskap om att bedriva odling som ska ge skörd. Förvaltaren menar att om arbetet

på *Herrgården* ska kunna lyftas ur som en modell och få det till att fungera bör det struktureras och inte vara personbundet, vilket han i detta fall har en poäng i.

Om modellen som utförts på *Herrgården* skulle användas på andra bostadsområden gör det troligtvis också skillnad i vem fastighetsägaren är och vilka mål som finns inom företaget. MKB är ett stort bolag som det ställs krav på eftersom det ägs av Malmö stad, de arbetar aktivt med sociala frågor för att skapa mervärden åt sina kunder. Som de även visat exempel på redan 1993 på bostadsområdet *Holma* genom boendemedverkan, där MKB var initiativtagarna (Berglund et al. 1995). Intrycket av bolaget genomsyras av ansvarsfullhet, strukturering och god planering som utförs av kompetent personal. Förvaltaren som arbetar på *Herrgården* och representerar MKB har medvetet arbetat mot dessa mål som grundtanke i arbetet som utförts på *Herrgården*. Om modellen skulle appliceras på ett nytt område där en mindre fastighetsägare agerar och möjligen i vissa fall också är privat, skulle resultatet kanske se annorlunda ut i jämförelse med arbetet som utförs på *Herrgården*.

En mindre fastighetsägare har möjligtvis också ett mindre kapital att använda sig av i jämförelse med ett stort bolag som MKB. Vid starten av arbetet på *Herrgården* gick MKB in med stora resurser i form av jord som användes på en yta av cirka 250 kvm, det köptes också in cirka 2000 plantor. Att odlingen har kostat MKB mer under den första perioden verkar inte heller vara något direkt bekymmer som förvaltaren uttrycker det. Utan det är vinsten utifrån odlingens syfte som lyfts fram, syftet som bland annat är att få de boende att bry sig om sin utemiljö och minska nedskräpning. Dessa möjligheter, som i detta exempel, i form av ekonomi MKB har att använda sig av tills skötseln blir mer extensiv eller tills andra kostnader sänks genom exempelvis mindre nedskräpning, har troligtvis inte alla fastighetsägare. Typ av fastighetsägare utgör delvis förutsättningarna för modellens utgång och resultat på ett annat bostadsområde än *Herrgården*. Och det finns olika exempel på organisering inom stadsodling att göra en jämförelse med (Delshammar et al. 2014). Exempelvis skulle en bildad förening av brukarna kunna skapa större inflytande över odlingen.

Förvaltaren har en lång bakgrund hos MKB och verkar ha stor kompetens och värdefull erfarenhet inom det han arbetar med. Förvaltaren ger en värdefull bild av helheten kring *Herrgården* och hans syn på den sociala odlingen. Det verkar som att förvaltaren och koordinatorn kompletterar varandra bra utifrån deras styrkor och personliga yrkesbakgrund. Kanske är det så att den här typen av social odling behöver dessa båda sidor av struktur och flexibilitet för att utvecklas på ett bra och framgångsrikt sätt. Och som Bakka (2006) beskriver det, behövs en allsidig sammansättning av roller för att få ett välfungerande team (Bakka et al. 2006).

SOCIALA ASPEKTER

Brukarna på *Herrgården* tycker att odlingen bidrar till fler sociala möten på området. Jag får intrycket att de tycker det är roligt att det blivit så och att det ligger en viss upprymdhet i detta. Brukarna berättar om tillfällena där grannar och barn kommer fram och pratar en stund när de vattnar. Odlingen ger något att samtala om och kring, även med de som inte själva deltar i odlingen (Averdal 2014). Från MKB:s tidigare initiativ till boendemedverkan på *Holma* fann man att

även de som inte var engagerade i det praktiska arbetet, tyckte det var trevligt att se någon nere på gården och att ha någon att stanna till och prata med. Gården fungerade som en gemensam arena med en gemensam innebörd (Berglund et al. 1995). Även om exemplet från *Holma* var från 1993 och från ett annat bostadsområde verkar dessa sociala möten vara av samma betydelse för de boende på *Herrgården* med liknande exempel.

Förvaltaren och koordinatören menar att de sociala banden inte behöver stärkas särskilt på *Herrgården* eftersom många på området redan känner varandra. I intervjuerna med de boende i Rosengård fann jag att de ofta beskrev sammanhang och grupper på *Herrgården* utifrån olika etnicitet. Möjligen är behoven att stärka de sociala banden inte av samma nödvändighet inom sin egen stora umgängeskrets på *Herrgården*, men kanske mellan olika nationaliteter eller åldersgrupper?

Odlingens stans medarbetare som fungerar som en slags *länk* mellan de boende och koordinatören, har bott i Rosengård i 25 år och verkar veta vem många av de boende är på *Herrgården*. En person som henne kanske i synnerhet behövs på ett område som *Herrgården* där många av de boende inte är svensktalande och som mot vissa aktörer uttrycker ett visst avvaktande av olika skäl. Det verkar som att några av de boende har lättare för att ta kontakt med henne i vissa av fallen istället för med koordinatören. Även om dessa händelser i viss mån må vara små är jag övertygad om att dessa detaljer gör skillnad för den sociala odlingen på *Herrgården*.

Rollen hon har och spelar skulle kunna finnas på andra bostadsområden vid en social odling. Konstellationen av vem som tar rollen, varför och hur kan variera mycket beroende på var det är och vad behoven är på platsen. Om exempelvis en förening existerar hos de boende skulle denna person kunna agera som talesman för gruppen gentemot koordinatören för ett tydligare inflytande. Eller som idag vara en medarbetare till koordinatören som specifikt arbetar med boendekontakten.

DEN BOSTADSNÄRA ODLINGENS VÄRDE FÖR BARNEN PÅ HERRGÅRDEN

Som en följd av den bostadsnära stadsodlingen på *Herrgården* har barnen på området visat ett stort intresse av att delta i arbetsuppgifterna kring den. 10-11 barn deltar regelbundet och ivrigt i de uppgifter som ges. Vissa barn springer direkt hem efter skolan för att göra ett klädombyte när de ser Odla i stan på gården för att kunna delta. Odla i stans förmåga att *se* och *släppa in* barnen ligger förmodligen till stor grund för denna framgång. Att odlingen just är bostadsnära skapar också förutsättningar för barnens möjlighet att delta frekvent, då den ligger i anslutning till deras hem och redan befintliga lekmiljö.

Det finns flera skäl till varför närheten till grönska är viktig för barn i allmänhet och även för barnen på *Herrgården*. Utevistelse i gröna miljöer och fysisk aktivitet är gynnsamt för barn ur ett hälsofrämjande och lärande perspektiv (Jansson 2012). Och behovet av grönska visar sig vara större i de *något* urbana miljöerna för både barn och vuxna, utifrån god hälsa (Maas et al. 2009).

Brukare 1 tycker det är bra att barnen på *Herrgården* får lära sig hur odling går till. Just viljan och öppenheten att smaka på det som odlas och som infinner sig när

barnet deltar i processen, verkar vara något väsentligt att ta tillvara på, kanske även för barnen på *Herrgården*? I Our School at Blair Grocery fick barnen inte bara kunskaper om hälsa och näring när de deltog i odling, de lärde sig också förstå hur god och näringsrik mat smakar. Grönsaker som de från början var minst bekanta med blev sedan deras favoriter. Och Brennan Dougherty, odlingsansvarig på skolan, menade att det kanske just är så för att barn har ett behov av att upptäcka saker själva (Rich 2012). Utifrån min egen erfarenhet med mina barn i vår odling kan jag bara instämma att det finns något väldigt värdefullt i att barn släpps in och får lära sig själva genom att just delta praktiskt.

Även om intresset från barnen skulle kunna fångas upp ännu mer verkar Odla i stan redan göra ett stort arbete genom att släppa in barnen i arbetet. Kanske borde den sociala odlingen riktas mer gentemot *barnen* som visar ett så självklart och tydligt engagemang? *Genom* barnen skulle troligen också några av deras föräldrar få möjligheten att se vad den bostadsnära odlingen kan ge dem. Och evenemang som skapas utifrån den sociala odlingens syfte skulle kunna användas mer specifikt för enbart barnen.

REFLEKTIONER OCH VIDARE FORSKNING

Efter min analys av insamlat material har jag upptäckt att vissa frågor som jag delvis tidigare byggt arbetet kring, inte längre är av samma relevans. Jag anser dock att svaren på dessa frågor varit intressanta för helhetens bild av mitt fall och stadsodling i sig. Men kanske inte för att göra en träffsäker utvärdering av arbetet kring den sociala odlingen på *Herrgården*. Jag tror dock att vissa av de teman och frågor som sorterats bort ändå har hjälpt mig lära känna den intervjuade och få ta del av deras omvärldsbild.

De olika personer som intervjuats har alla olika bakgrund och erfarenheter, men även olika ståndpunkt och syn på vissa frågor. Detta har varit givande eftersom jag då fått en varierad bild av parternas samarbete som speglar mitt fall från olika håll. Det har också i vissa fall gjort mig mer kritisk eller ifrågasättande kring vissa frågor och ämnen från det insamlade materialet.

Eftersom det finns två tydliga huvudrepresentanter från fastighetsägarens och koordinators sida som kan sammanfatta deras bild av arbetet på *Herrgården*, upplever jag att intervjumaterialet från de två samtalen, har kunnat ge en tydlig bild av arbetet utifrån deras roll och syn. Dock har endast två av brukarna intervjuats och därför är det svårt att skapa en generell bild av vad brukarna på *Herrgården* har haft för helhetsupplevelse av den sociala odlingen. För att sammanfatta detta anser jag att jag kan återge en god bild av vad MKB:s och Odla i stans representanter har givit av deras arbete, men inte en lika varierad bild av brukarna som hade kunnat ges.

Givetvis hade det varit av intresse att få svar från samtliga brukare, men även från boende som inte odlar samt från fastighetsvärdarna som säkert har en bra bild om vad som händer på området. Koordinatören har beskrivit att det finns boende som inte uppskattar odlingen lika mycket som brukarna och för fallstudien vore det intressant att höra deras åsikter. Detta är något som vore intressant att studera vidare. I efterhand inser jag hur enkelt det hade varit att ställa frågor spontant till

de som rörde sig i området alla de gånger jag varit där. Det hade varit intressant att göra detta med hjälp av några få frågor.

En uppföljning av utvecklingen av samarbetet kring den sociala odlingen på *Herrgården* vore intressant just eftersom den idag är i ett tidigt skede. En utvärdering i ett tidigt skede kan dock också vara intressant att studera av olika skäl. Då kan förändringen och hur den har upplevts klargöras, och fortsatta mål och förväntningar kan lyftas fram eller förtydligas.

Längre fram i arbetet finns troligen fler av de boende som odlar på *Herrgården*, eller inte. Kanske har någon annan förändring skett som är intressant. Oavsett utfall skulle detta kunna studeras för att få en ytterligare tydlig och djupare bild av hur samarbetet fungerat, samt kan fungera som en slags modell eller förebild åt andra platser. Man skulle även då, precis som nu, kunna dra en slutsats om vad man bör ha i åtanke om detta arbete skulle användas som en modell på ett annat bostadsområde.

Då flera stadsodlingsprojekt som tidigare gjorts bekostas av olika aktörer i form av bidrag och sponsring kanske det även ur denna ekonomiska aspekt är bra att undersöka denna modell vidare. När en fastighetsägare väljer att ge ersättning för denna typ av odling åt de boende istället för på en "vanlig" skötsel är det upp till fastighetsägaren hur länge den ska fortlöpa. Den har alltså inte ett slutdatum för sin ekonomi där odlingen sedan riskerar att förfalla. Det vore intressant att se fler nya typer på hur stadsodling kan utföras och organiseras på, samt kunna jämföra dem. En fastighetsägare som väljer att ta in en annan typ av entreprenad på detta sätt ger också ett annat mervärde åt sina kunder än vad möjligen ett traditionellt innehåll och utseende skulle ge.

SLUTSATS

Arbetet på *Herrgården* är fortfarande i ett relativt tidigt skede, men ger ändå en bild utifrån det gångna arbetet. Samt en riktning för dess fortsatta utveckling, som ur flera avseenden verkar vara positiv. Detta har jag tagit avstamp i när jag har gjort mina slutsatser och som presenteras i detta kapitel.

Skulle ett samarbete som på *Herrgården*, där en fastighetsägare överlåtit skötselentreprenad åt en koordinator som bedriver social odling tillsammans med boende kunna fungera som en långsiktig och ekonomiskt hållbar modell inom stadsodling? Om jag utgår från mitt fall där MKB agerar som en stark aktör utifrån stabil ekonomi samt med viljan att investera i en social odling, menar jag att fallet är så. Detta även på grund av förvaltarens stora medvetenhet kring hur just deras bostadsområde fungerar samt deras realistiska syn på vilka mål som kan sättas för området. Modellen skulle kunna vara hållbar ur ett ekonomiskt hållbart perspektiv då den inte enbart är finansierat av bidrag eller sponsring av olika aktörer. Avtalet som skrivs fortlöper under en trygg och angiven tid och under förutsättning att de olika parterna är nöjda och att innehållet i avtalet hålls. Och i fallet på *Herrgården*, förnyas avtalet i nuläget årligen. Koordinatorn får en fast inkomst under avtalstiden i jämförelse med arbete som inom olika projekt med ett slutdatum eller begränsad finansiering kan upplevas som kortvarig.

För att modellen ska vara långsiktig vid en odling som avser att engagera boende är det en fördel att det finns en koordinator som håller i trådarna och ser till att den sociala odlingen fungerar och ser bra ut. Samt att det finns en strategi för hur man ska hantera ett svalnande intresse från brukarens sida då ytor riskerar att förfalla.

På *Herrgården* skiljer sig förvaltarens och koordinators arbetsätt en del och detta beror troligtvis på deras olika roller i arbetet samt individen bakom. Förvaltarens strategiska och strukturerade tankesätt i sitt arbete tillsammans med koordinators flexibla och livfulla grepp verkar vara en bra kombination för arbetet på *Herrgården*. Förvaltaren har en övergripande blick som innehåller de

mål och syften som han vill uppnå genom verktyget odling. Koordinatören är engagerad och hängiven och handskas bra med de boende och barnen på området, samt har god kunskap om odling som ger skörd. Det är av stor vikt att de boende kan engageras i odlingen av koordinatören då det inte är de själva som tagit initiativ till odlingen. Och utan de boende finns ingen social odling att bygga kring. Även om förvaltaren och koordinatören i nuläget spelar en stor roll kommer möjligtvis brukaren och de boende spela en ännu större roll i framtiden utifrån de mål som finns.

Den sociala odlingen har gett brukarna och de boende på *Herrgården* flera saker, både privat för brukaren men även för den sociala gemenskapen på området. Båda brukarna njuter av arbetet kring odlingen och deras skörd. De tycker det är roligt att odlingen bidrar till möten och samtal med deras grannar och tycker om att dela med sig av sin skörd. Odlingen verkar vara något de gläds och är stolta över. Trots att odlingen inte är jättestor anser de att den gör skillnad i deras ekonomi och under vissa perioder använder de dagligen det som skördas i sin matlagning. Brukarna värderar och uppskattar att maten de skördar är ekologiskt framställt. De anser också att det är skönt att odlingen är nära deras hem och att de har möjligheten att ha lite uppsikt över den. Det gör skillnad att odlingen är bostadsnära i jämförelse mot att ta sig till en annan plats för att odla.

Flera barn på området har visat ett stort intresse för odlingen och den verkar betyda mycket för dem. Det har beskrivits att barnen på *Herrgården* ibland verkar sysslolösa eller uttråkade och då vinner barnen mycket på att de släpps in i arbetet kring odlingen. Barnen på området gör gärna en insats och hjälper till och de tillåts att göra det. Här spelar koordinatörens hjärtlighet och tillåtande bemötande en stor roll i arbetet och för barnen på *Herrgården*.

Tidigare har det beskrivits att barnen sprungit i rabatter och att problem med nedskräpning har varit ett stort bekymmer. Förvaltaren har ett tydligt mål och syfte för den sociala odlingen som handlar om just detta samt att få de boende att bry sig mer om sin utemiljö. Samtliga parter beskriver att de anser att det skett en förändring under den första perioden. Den verkar dock inte vara väldigt stor, men med små steg går den i en positiv riktning. Det skräpas ner mindre och plötsligt har de boende börjat se skräpet i deras utemiljö. Eftersom de nu har något att vara stolta över. Barnen som i starten ryckte upp plantor eller sprang i planteringarna gör inte detta i samma utsträckning längre. Förvaltaren har även hoppats på att odlingen ska ge de boende något att glädjas och vara stolta över. Detta är även något som återfinns i brukarnas beskrivningar. I stort utvecklas arbetet kring den sociala odlingen på *Herrgården* framåt.

Det finns en viss skeptisk inställning hos några av de boende som verkar vilja se hur odlingen utvecklas innan de deltar. Odlare i stans medarbetare har en viktig roll i detta som fungerar som en länk mellan de boende och koordinatören på *Herrgården* eftersom hon känner flera av de boende och även talar samma språk som en del av dem. Koordinatören och förvaltaren har dock tålmod och verkar vara medvetna om hur de behöver arbeta för att utveckla arbetet.

De framtida målen är att behålla och utveckla vidare boendekontakten genom bland annat en av Odlare i stans medarbetare som känner flera i området. Växtematerialet planeras att utvecklas vidare genom bland annat ett koncept kring självsående ettåriga växter blandat med perenner, bärbuskar och vinstockar. De

planerar även att fånga upp fler igenkänningsväxter hos de boende. När fler av de boende engagerar sig och även sköter odlingen mer självständigt planeras skötseln bli mer extensiv och att mer tid då i stället kan läggas på aktiviteter *kring* och *genom* odlingen. Att skötseln planeras bli extensiv är dock inget specifikt mål för det andra året utan ses ur ett längre perspektiv. Förvaltaren ser gärna att fler evenemang och sociala aktiviteter ska kopplas till odlingen för att trycka mer på syftet, som bland annat handlar om att få de boende att bry sig mer om sin utemiljö samt ge dem något att känna stolthet och att glädjas över.

Efter allt insamlat material om mitt fall på *Herrgården* anser jag att modellen för typen av samarbete med olika parter som spelar sin egen viktiga del och roll med stor sannolikhet kan användas på andra områden som exempel. Om detta görs finns dock olika aspekter som bör tas i hänsyn och som skulle kunna spela en avgörande roll för arbetets framgång. Det är alltså med en viss försiktighet och reservation som jag anser att den *specifika* modellen av arbete som skett på just *Herrgården* går att applicera på ett annat bostadsområde. Anledningarna till detta är flera. De största bitarna och som även genomsyrar arbetet på *Herrgården* är bland annat koordinators och förvaltarens tidigare bekantskap och samarbete, som utgör ett förtroende mellan dem. Mycket av arbetet på *Herrgården* bygger på detta förtroende och därför blir också arbetet till viss del personstyrt. Att andra personer med liknande arbetsätt och roller, utan tidigare samarbete, skulle kunna utföra ett arbete efter denna modell är jag i positiv tro om. Men möjligen skulle ett mer detaljerat avtal behöva göras som mer noggrant beskriver koordinators roll och vad som förväntas i arbetet. Kanske bör också vissa krav på social kompetens ställas. Det spelar troligen också roll vem fastighetsägaren är utifrån bland annat stabil ekonomi och organisation, för att nå långsiktighet i arbetet.

Arbetet på just *Herrgården* är också utformat efter de behov och önskemål som finns där. *Herrgården* beskrivs dessutom som ett område som skiljer sig från andra områden på grund av exempelvis polarisering. Att anpassa odlingens mål efter en specifik plats och se vilka behov som finns just där, är nog en viktig del för att nå ett lyckats resultat på andra områden. *Var ligger det, vilka är målgrupperna, vad vill dem odla och åstadkomma med odlingen?* osv. Platsens befintliga förutsättningar och kostnaden för att omställa den till odling åt de boende ser också givetvis olika ut. Kommunikation och rättvisa kring likvärdigt fördelade odlingsbäddar är också troligen något som kan se annorlunda ut på olika platser, eller inte? Kanske är det som förvaltaren på *Herrgården* säger att det just är den påkostade servicen åt brukaren som gör att boende vill börja odla? Så kan fallet vara på vissa områden och samtidigt inte på andra, det är svårt att dra en exakt slutsats om det är så.

Odling i stans medarbetare och hennes roll skulle också kunna användas på ett annat område, men också ur ett annat sammanhang. Detta skulle kunna vara som talesman åt en bildad förening bestående av de boende som skulle ge ett tydligt inflytande över odlingen samt inte ha en beroendeställning gentemot koordinators som arbetsgivare. Ett sådant exempel skulle troligen också spara en del tid som koordinators då kunde lägga på andra bitar i arbetet. Det finns flera exempel på hur modellen skulle kunna justeras och anpassas åt en specifik plats/område och dess förutsättningar. Inget område är det andra sig likt.

Odlingens effekter och vad den kan bidra till gällande brukarens välbefinnande, fler grönytor i staden, en bostadsnära odling som hjälper till i matkassan och finns nära

till hands, är ett värde som skulle kunna skapas på fler bostadsområden i staden. Kanske blir den bostadsnära odlingen oftare förekommande i våra städer eller i Malmö stad, som i sin planstrategi vill uppmuntra till att grönska ska få ta plats i fler sammanhang och platser när staden ska växa inåt och uppåt. En bostadsgård som används till odling åt boende där ett omväxlande växtmaterial som går att skörda och från ena veckan till den andra förändras i utseende, verkar upplevas som spännande och mer intressant än exempelvis ett buskage. Att den bostadsnära odlingen bidrar till närodlad och ekologisk mat är också något att värdesätta, även om skalan må vara liten.

KÄLLFÖRTECKNING

SKRIFTLIGA KÄLLOR

Averdal, Rebecca (2014). *Stadsodlingen som mötesplats: odlingar på allmän platsmark i Göteborg som exempel*. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet.

Bakka, F Jørgen och Fivelsdal, Egil och Lindkvist, Lars (2006). *Organisationsteori: struktur - kultur - processer*. Femte upplagan. Malmö: Liber AB.

Berglund, Ulla och Hansson, Tom och Hägg, Tjelhvar och Jergeby, Ulla och Söderblom, Pär (1995). *Vi vårdar vår gård*. Alnarp: Sten Göransson, Movium, SLU.

Delshammar, Tim (2012). *Stadsodling: reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*. Rapport 2012:31. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.

Delshammar, Tim och Averdal, Rebecca och Berglund, Ulla (2014). *Utvärdering av projektet "Planteringar utan gränser" i Helsingborg*. Rapport 2014:27. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap.

Stadsodling på Rosengård: Fastighetsnära ekologisk odling i miljonprogrammets Rosengård (2014). Malmö: Ibn Rushd Studieförbund.

Jansson, Märith (2012). Skolträdgårdens goda sidor. I: Delshammar, Tim (Red.) *Stadsodling: reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*, s. 17-21. Rapport 2012:31. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.

Jonsson, Kjell och Jacobsson, Lars och Chotai, Jayanti och Lehti, Arja och Norberg, Astrid och Salander Renberg, Ellinor (2011). *Depressioner: vanligare än vi vill tro*. Umeå: Medicinska fakulteten, Umeå universitet.

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Maas, J and Verheij, R A and de Vries, S and Spreeuwenberg, P and Schellevis, F G and Groenewegen, P P (2009). *Morbidity is related to a green living environment*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<<http://jech.bmj.com/content/63/12/967.full.pdf+html>> [15-02-24].

Malmö stad (2014). *Översiktsplan för Malmö - Planstrategi*. [Elektronisk]
Tillgänglig:

<http://malmo.se/download/18.5bb0a05f145db1bc43d6ac4/1401438553855/O P2012_planstrategi_antagen_140522.pdf> [15-02-25].

Miljöförvaltningen, Malmö stad (2014). *Stadsodlingsåtgärder i Rosengård*. Vetenskaplig utvärdering. Ansvarig konsult: ÅF-Infrastructure AB.

Norrström, Lena (2014). *Motivet till klivet: En studie av drivkrafterna och meningsskapandet inom en ny grön utflyttningsvåg för självhushållning*. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet.

Palsdottir, Anna Maria (2012). Stadsodling som terapeutiskt verktyg. I: Delshammar, Tim (Red.) *Stadsodling: reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*, s. 23-24. Rapport 2012:31. Alnarp: Sveriges lantbruksuniversitet. Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.

Patel, Runa och Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: Att planera, genomföra, och rapportera en undersökning*. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Qviström, Mattias (2012). Om odling och växande städer. I: Delshammar, Tim (Red.) *Stadsodling: reflektioner och perspektiv från SLU Alnarp*, s. 13-14. Rapport 2012:31. Alnarp: SLU, Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap.

Rich, Sarah C. (2012). *Urban Farms*. New York: Abrams

ÖVRIGA KÄLLOR

MKB Fastighets AB. *Om MKB*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<<http://www.mkbfastighet.se/om-mkb/>> [15-03-03].

MKB Fastighets AB. *Bo hos oss*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<<http://www.mkbfastighet.se/hyresgast/omraden/oster/herrgarden/>> [15-03-03].

Odlar i stan. *Hem*. [Elektronisk]
Tillgänglig:
<<http://www.odlaistan.nu/>> [15-03-03]